

Certificatie van milieuzorgsystemen

Wat, hoe en waarom?

1	Ten geleide	5
---	-------------	---

2	Milieuzorgsystemen & ISO 14001	7
2.1	Wat is een milieuzorgsysteem	8
2.2	Wat is een gecertificeerd milieuzorgsysteem	
2.3	ISO 14001 in het kort	
2.3.1	<i>2.3.1De grenzen van ISO 14001</i>	9
2.4	Samenvatting	

3	De ontwikkeling van milieuzorg in Nederland	11
3.1	De invoering van milieuzorgsystemen	12
3.2	De ontwikkeling van normen voor milieuzorgsystemen	
3.3	Het overheidsbeleid ten aanzien van gecertificeerde milieuzorg	14
3.4	De ontwikkeling van de EMAS-verordening	
3.5	De ontwikkeling van de verslaglegging	16
3.6	Samenvatting	

4	Wat en waarom certificatie van milieuzorgsystemen	17
4.1	Wat is certificatie	18
4.2	Waarom is er een certificatiesysteem	
4.3	Samenvatting	19

5	Het nut van certificatie voor bedrijven	21
5.1	De voordelen intern en extern	22
5.2	Voor welke bedrijven is certificatie interessant	23
5.3	Een stap naar een vergunning op hoofdzaken	24
5.4	Samenvatting	

6	Het nut van certificatie voor de overheid	27
6.1	De pluspunten van certificatie volgens ISO 14001	28
6.2	De voordelen van de EMAS-registratie	
6.3	Samenvatting	

7	De organisatie van certificatie	31
7.1	De betrokken partijen	32
7.2	Samenvatting	35

8	De Certificatie stapsgewijs	37
8.1	De voorwaarden voor het verkrijgen van een certificaat	38
8.2	Wat moet er worden gecertificeerd	39
8.3	Aankondiging bij de overheid	
8.4	Vooronderzoek	41
8.5	Het eigenlijke certificatieonderzoek / de toetsingsonderzoeken	
8.6	Rapportage door de certificatie-instelling	42
8.7	De afgifte van het certificaat	43
8.8	Controleonderzoeken en herbeoordelingen	
8.9	Schorsing en intrekking van certificaten	44
8.10	Samenvatting	

9	Het onderzoek voor de EMAS-verordening	45
9.1	Verloop onderzoek	46
9.2	Samenvatting	

10	Certificatie in relatie met overheidsinstrumenten	47
10.1	Een gecertificeerd milieuzorgsysteem als hulpmiddel	48
10.2	Het milieuzorgsysteem en de naleving van wetten en regels	
10.3	Verschillende rollen overheid en certificatie-instelling	
10.4	De relatie met het bedrijfsmilieuplan	49
10.5	De relatie met de vergunning op hoofdzaken	
10.6	De betrokkenheid van de overheid bij het certificatieproces	51
10.7	Samenvatting	

11	De borging van de kwaliteit van het ISO 14001-certificaat	53
11.1	Instrumenten voor de borging van de kwaliteit	54
11.2	Samenvatting	58

12	ISO 14001 tot in detail	59
	Publicaties SCCM	62
	Colofon	

Ten geleide

Voor u ligt een toegankelijke brochure over certificatie van milieuzorgsystemen. Eenmaal een milieuzorgsysteem ingevoerd, willen steeds meer bedrijven dit ook laten certificeren. De kwaliteit van het milieuzorgsysteem wordt hiermee vastgesteld. Dit biedt voordelen binnen het bedrijf, maar ook voor relaties met derden. Steeds meer marktpartijen hechten betekenis aan een milieubeleid met een objectief aangetoonde waarde.

Een van die marktpartijen is de overheid. Omdat certificatie goede milieuzorg en verbetering daarvan illustreert, neemt het vertrouwen in de bedrijfsvoering toe. Gecertificeerde milieuzorgsystemen kunnen daarom invloed hebben op de wijze van vergunningverlening en handhaving. Voor bedrijven kan dit mede reden zijn om te kiezen voor certificatie. Het is van belang dat de overheden bekend zijn met het begrip certificatie en zich positief opstellen tegenover bedrijven die energie willen steken in het opzetten van een gecontroleerd milieuzorgsysteem.

Vertrouwen in het certificaat hangt samen met de kwaliteit van certificatie. De Stichting Coördinatie Certificatie Milieuzorgsystemen (SCCM) wil die kwaliteit waarborgen. SCCM stelt 'spelregels' op waaraan een certificerende instelling zich moet houden bij certificatie volgens de ISO 14001-norm. Deze spelregels liggen vast in het zogenaamde certificatiesysteem.

Deze brochure geeft u nader inzicht in de achtergronden van certificatie en de waarde van een gecertificeerd milieuzorgsysteem. De informatie is interessant voor overheidsfunctionarissen van afdelingen vergunningverlening en handhaving, voor bedrijven en voor andere instellingen die certificatie overwegen. De brochure is zodanig opgebouwd dat u de gehele brochure kunt lezen of er hoofdstukken of paragrafen uit kunt pikken.

Milieuzorgsystemen & ISO 14001

2.1 Wat is een milieuzorgsysteem?

Een milieuzorgsysteem is een managementsysteem waarmee een bedrijf de milieubelasting door de organisatie kan beheersen en waar mogelijk verminderen. Het milieuzorgsysteem kan worden gecertificeerd volgens de internationale norm ISO 14001.

2.2 Wat is een gecertificeerd milieuzorgsysteem?

Een bedrijf met een gecertificeerd milieuzorgsysteem moet tenminste voldoen aan wet- en regelgeving. Verder verplicht het bedrijf zich tot een proces van continue verbetering. De ISO 14001-norm stelt hiervoor organisatorische eisen. Een overzicht van de milieuaspecten van de bedrijfsvoering en de mogelijkheden voor vermindering van de milieubelasting vormen de basis van het milieuzorgsysteem. Prioriteiten en beheers- en verbeterdoelstellingen vloeien hieruit voort.

2.3 ISO 14001 in het kort

In 1996 stelde de International Standards Organisation in Genève de ISO 14001-norm vast. Het is een wereldwijd geaccepteerde norm met eisen voor een milieuzorgsysteem. Het milieuzorgsysteem is gedefinieerd als dat deel van het algehele managementsysteem van een bedrijf dat te maken heeft met organisatie, planning, procedures en middelen voor het opstellen, implementeren en realiseren van het bedrijfsmilieubeleid.

De eisen in de ISO 14001-norm zijn gerubriceerd in vijf onderdelen:

- a milieubeleid;
- b planning;
- c implementatie en uitvoering;
- d controle en corrigerende maatregelen;
- e beoordeling door de directie.

(Toegespitste informatie staat in hoofdstuk 12 over ISO 14001 tot in detail).

Bedrijven moeten volgens de ISO 14001-norm in praktische en organisatorische zin:

- verantwoordelijkheden vastleggen en instructies opstellen;
- benodigde opleidingen en communicatie regelen;
- zorgen voor een adequate monitoring van de milieuprestaties, waarop eventueel corrigerende maatregelen volgen;
- interne audits uitvoeren ter toetsing van de werking van het systeem;
- de resultaten laten beoordelen door de directie. De directie stelt nieuwe doelstellingen vast in het streven naar verbetering.

2.3.1 *De grenzen van ISO 14001*

ISO 14001 is een standaard voor een managementsysteem en kent daarom een aantal belangrijke grenzen:

- De norm geeft geen milieudoelen. Deze bepaalt de organisatie zelf, uiteraard binnen het kader van de norm.
- Een bedrijf hoeft zijn milieuprestaties niet op alle punten tegelijk te verbeteren. Het bedrijf kan zijn eigen prioriteiten stellen, zolang er wordt voldaan aan de relevante wetgeving en vergunningen.
- Aan de norm kan worden voldaan zonder dat alle processen voldoen aan ALARA¹ of BAT-principes². Wel dienen deze principes in het milieubeleid tot uitdrukking te komen.
- ISO 14001 kent geen verplichting tot het uitbrengen van een milieuverslag.
- De norm vereist communicatie met de omgeving maar geeft niet aan op welke wijze. Deze communicatie hoeft niet automatisch pro-actief of open te zijn.
- Een administratieve organisatie voor het opstellen van milieu-informatie wordt aanbevolen maar is formeel niet vereist.

Het voorgaande betekent dat soortgelijke organisaties met een ISO 14001-certificaat verschillende milieuprestaties kunnen hebben. De organisaties verschillen qua voorgeschiedenis en houding en stellen hun eigen prioriteiten. Deze zijn mede afhankelijk van lokale omstandigheden en de invloed van de lokale overheid.

2.4 **Samenvatting**

Een milieuzorgsysteem is een managementsysteem waarmee een organisatie de milieubelasting kan beheersen en waar mogelijk verminderen. Het milieuzorgsysteem kan worden gecertificeerd volgens de internationale norm ISO 14001. Deze norm handelt in het bijzonder over systeemspecificaties, milieu-auditing (doorlichting) en milieuprestatie-evaluatie. Ze geeft het doel aan van het milieuzorgsysteem, namelijk verbetering van de milieuprestaties en het minimaal voldoen aan wet- en regelgeving. Omdat het een standaardnorm is, kent zij een aantal belangrijke grenzen.

¹ ALARA: milieueffecten zo laag als redelijkerwijs haalbaar is.

² BAT: beste bestaande technieken

De ontwikkeling van milieuzorg in Nederland

3.1 De invoering van milieuzorgsystemen

Milieuzorg staat in de belangstelling sinds het ministerie van VROM in 1989 de Notitie Bedrijfsinterne Milieuzorg publiceerde. Werkgeversorganisaties en het ministerie stimuleerden de invoering van milieuzorgsystemen bij bedrijven.

Veel organisaties hebben in die tijd milieuzorgsystemen opgezet. De voordelen van een milieuzorgsysteem werden al snel onderkend:

- minder risico's en overschrijdingen door betere beheersing;
- meer inzicht in de eigen organisatie en bedrijfsprocessen, wat in de praktijk vaak leidt tot besparingen van bijvoorbeeld energie, afval en grondstoffen;
- betere prioriteitsstelling.

De investering in tijd en geld bleek nagenoeg altijd te worden terugverdiend.

Bedrijven met een goed functionerend milieuzorgsysteem kregen de behoefte om zich hiermee ook te profileren naar derden toe. Er was dan ook onmiddellijk belangstelling voor certificatie nadat de eerste normen voor milieuzorgsystemen waren opgesteld. Certificaten kregen een plaats in de relatie van bedrijven met de overheid en bijvoorbeeld afnemers.

3.2 De ontwikkeling van normen voor milieuzorgsystemen

Sinds september 1996 is er een internationale norm voor milieuzorgsystemen, ISO 14001. Volgens deze norm kan een milieuzorgsysteem gecertificeerd worden. ISO 14001 nam de plaats over van de nationale norm, BS 7750 en is de meest gebruikte standaard voor de opzet van een milieuzorgsysteem. Deze norm is geschikt voor grote en kleine bedrijven. ISO 14001 wordt ondersteund door ISO 14004, met daarin een uitgebreide toelichting op de elementen uit ISO 14001.

Kantoormeubelfabrikant Assenburg in Tilburg maakt er een sport van om het milieu zo min mogelijk te belasten. Reden voor de gemeente om een vergunning op hoofdzaken te verlenen.

'Sjoemelen met ISO 14001 is heel moeilijk.'

De Tilburgse kantoormeubelfabrikant Assenburg, onderdeel van de Samas-Groep NV, had sinds de jaren negentig al een kwaliteits- en milieuzorgsysteem. Dit paste in hun visie. In 1996 liet Assenburg het zorgsysteem certificeren, want consument en overheid vroegen hiernaar. Doomen, manager kwaliteits-, arbo- en milieuzorg: „Als een meubelfabrikant wilde intekenen op een aanbesteding, was een ISO 9001- en 14001-certificaat heel belangrijk.”

Tijd voor de keuze van een geschikte certificeerder. Assenburg liet verschillende certificatie-instellingen een offerte doen en vroeg hen hoe het certificatietraject zou verlopen. Doomen: „Van het ene bureau ontvang je een simpel briefje, van het ander een aangekleed stappenplan.” Belangrijk vindt Doomen dat de uiteindelijk gekozen certificatie-instelling praktisch werkt. „Tijdens audits bekijkt

het team hoe het proces in de fabriek loopt en waar er verbetermogelijkheden zijn. Daarna pas worden de procedureboeken in grote lijnen gecontroleerd. Dat is mijns inziens ook de goede volgorde.”

Het ISO 14001-certificaat werd marketinginstrument. Assenburg, met ruim driehonderd werknemers, gebruikt het verworven certificaat in zijn pr. In een uitgebreide brochure voor derden, staat het hoe en het waarom van het milieuzorgsysteem beschreven. Verder werd dankzij het certificaat de vertrouwensband met de gemeente steviger. Dit leidde in 2001, na jarenlange moeite, tot een vergunning op hoofdzaken. Doomen: „Daardoor heb je meer vrijheid en flexibiliteit.

Vroeger kregen we ambtenaren over de vloer die bijvoorbeeld al moeilijk deden als een brandblusser iets te laag hing."

De verleende vergunning op hoofdzaken was vrij uniek. Er kwam één vergunning ter vervanging van twee conventionele vergunningen vanuit de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Een bijzondere combinatie. Daar stond de verplichting van een actueel milieuzorgsysteem volgens ISO 14001 tegenover, het schrijven van een milieujaarverslag en een bedrijfsmilieuplan. Bovendien moet Assenburg zijn verantwoordelijkheidsgevoel blijven tonen.

En die verantwoordelijkheid lijkt het bedrijf serieus te nemen. CI's worden bijvoorbeeld niet misleid, aldus Doomen. „Sjoemelen met ISO 14001 is op zich al moeilijk, laat staan dat we die intentie hebben. Door het verbeteraspect houden certificatie-instellingen goed de vinger aan de pols. " Assenburg vroeg zijn certificeerder uiteindelijk om steeds dezelfde auditoren die halfjaarlijks, drie jaar lang zouden auditen. Door hun toegenomen kennis konden die auditoren ook zelf met verbeteradviezen komen. Zo geschiedde. Doomen: „Voor een vervolgcertificaat, ná die drie jaar, spraken we af dat er nieuwe auditoren komen. Dit ter voorkoming van vriendjespolitiek."

Het milieuzorgsysteem van Assenburg heeft veel facetten. Zo bouwt het meerdere controlemomenten in. Een keer per drie jaar maakt het bedrijf een levenscyclusanalyse die de milieubelasting per product aangeeft. „Verder laten we de BMD Advies (bedrijfsmilieudienst) een maal per drie jaar ons complete productieproces doorlichten, de zogenoemde nulmeting. Ook daaruit komen verbeterpunten naar voren", aldus Doomen. Verbeterpunten in product en productie krijgen uiteindelijk een plek in Assenburgs aangepaste BedrijfsMilieuPlan: een uitvloeisel van de vergunning op hoofdzaken en het hart van het milieuzorgsysteem.

Dankzij het BedrijfsMilieuPlan en creatief produceren is het energie- en watergebruik bij Assenburg sterk verminderd. Ook de hoeveelheid afvalstoffen is, bijvoorbeeld door de overgang op poedercoaten, sterk teruggelopen. Doomen wijst naar de poederlakstraat: „Kijk: we lakken meubels niet meer nat, maar coaten met poeder, waarvan de overspray volledig wordt hergebruikt. Een proces dat veel beter is voor de gezondheid van ons personeel en voor het milieu. En het scheelt ons ook zeer veel geld!"

Assenburg kreeg vergunning op hoofdlijnen
vanwege gewekt vertrouwen

'Creatief produceren bespaart milieu'

3.3 Het overheidsbeleid ten aanzien van gecertificeerde milieuzorg

Het beleid van de overheid is steeds meer gericht op het stimuleren van gecertificeerde milieuzorg. Daarop volgt een beter inzicht in de milieuprestatie en een betere communicatie met de overheid. Het overheidstoezicht kan veranderen omdat bij een goed werkend milieuzorgsysteem het bedrijf immers zichzelf controleert. Een van de belangrijkste beleidsgevolgen van gecertificeerde milieuzorgsystemen is de ontwikkeling van de vergunning op maat (VOM) en de vergunning op hoofdzaken (VOH). De vergunning op maat biedt beperkte flexibiliteit, waarbij een werkend milieuzorgsysteem van het bedrijf wordt verlangd. Maximale flexibiliteit wordt gegeven in de vergunning op hoofdzaken, waarvoor een gecertificeerd milieuzorgsysteem en een bedrijfsmilieuplan (BMP) zijn vereist. In het BMP staan de doelstellingen voor het verbeteren van de milieuprestatie. (Zie verder paragrafen 5.3 en 10.5 over de vergunning op hoofdzaken).

3.4 De ontwikkeling van de EMAS-verordening

De eerste verordening van de Europese Unie met daarin het Environmental Management and Audit Scheme (EMAS) dateert uit 1995. De verordening ontstond uit de behoefte aan een kwalitatief hoogstaande, op de Europese situatie toegesneden certificering van milieuzorgsystemen en milieuverslaggeving voor bedrijven.

Sinds haar invoer zijn in de praktijk enkele leemten in de verordening geconstateerd. Ook veranderende inzichten waren aanleiding voor bijstelling en optimalisering van EMAS. In april 2001 is de vernieuwde EMAS-verordening gepubliceerd.

Voor een EMAS-registratie moet een bedrijf een milieuzorgsysteem en een publieksmilieuverslag hebben. Beide moeten zijn geverifieerd door een daarvoor erkende milieuverificateur. Bedrijven met een ISO 14001-certificaat hebben een kortere verificatieprocedure, omdat alleen het milieujaarverslag hoeft te worden beoordeeld. Organisaties met een EMAS-registratie krijgen een onderscheidend EMAS-logo. (Zie ook paragraaf 6.2 en hoofdstuk 9 over EMAS).

*De invoering van zorgsystemen hing samen met de groei van
Concrelit in Steenwijk.*

*'In een grotere organisatie is het noodzakelijk om afspraken vast te leggen en
te toetsen', aldus directeur Tjeerd van der Zee.*

Twee jaar geleden liet Concrelit haar kwaliteitssystemen certificeren volgens ISO 9001. Een uitvloeisel van het productcertificaat KOMO dat certificeerder KIWA aan het Steenwijkse bedrijf verleende. Van der Zee: „Vorig jaar lieten we ons ook certificeren volgens ISO 14001. Een hele bewuste volgorde. We waren inmiddels bekend met de ISO-structuur en dat vergemakkelijkt de vervolgstap.” KIWA controleert tijdens audits op alle drie de normen. Dat werkt efficiënt en is goedkoper.

Een vergunning op hoofdlijnen was geen doel voor Van der Zee. Sterker nog, hij vroeg een ISO 14001-certificaat aan ná de vergunningverlening. „We openden in 1999 een nieuwe fabriek en kregen een gedetailleerde milieu- en hinderwetvergunning. Dankzij de ISO 14001-structuur zijn de details uit de vergunning beter te volgen.”

Overzicht houden was voor Van der Zee het belangrijkste doel van gecertificeerde zorgsystemen. „Als je een klein bedrijf bent, worden afspraken mondeling gemaakt of summier op papier gezet. Personeelsleden kunnen de afspraak gaandeweg op eigen wijze gaan interpreteren en uitvoeren. ISO-systemen geven ijkpunten, geven het bedrijf richting.”

Daardoor komt het bedrijf ook niet voor verrassingen te staan, stelt de directeur. „Afspraken, eisen en regels raken niet ondergesneeuwd, omdat bij audits processen steeds weer onder de loep worden genomen. Je houdt alles op een rijtje, want je werkt gestructureerd.”

Dat heeft ook voordelen voor derden, vindt Van der Zee. De werkwijze van het bedrijf is transparanter en dat is handig voor overheid en bedrijven waarmee zaken worden gedaan. Toch profileert Concrelit zich niet buitensporig met de certificaten. „Nee, hoor, de certificaten doen vanzelf hun werk. Op ons briefpapier staan ze wel vermeld, maar verder is kwaliteits- en milieuzorg voor ons vanzelfsprekend. We willen gewoonweg voldoen aan wet- en regelgeving en de systemen helpen daarbij.”

Het verbeteraspect vindt de directeur zeer aantrekkelijk in het milieuzorgsysteem. „Als bedrijf verleg je steeds je grenzen. Elke keer weer wordt geijkt hoe het staat met ons energiegebruik, restbeton en gebruik van bekistingsolie en emballagemateriaal. We werken steeds efficiënter en dat bespaart kosten.”

Van der Zee denkt wel dat de bedrijfsvoering op den duur niet optimaler kan. „SCCM moet er voor waken dat certificeerders hierin uiteindelijk niet te ver gaan. Anders heb je steeds meer mappen papier in de kast en dat is niet werkbaar en vermindert je slagvaardigheid. Liever met zijn allen de grote lijnen goed bewaken dan verzanden in te veel details.”

Directeur betonindustrie doet het niet voor
vergunning op hoofdlijnen

*'Dankzij milieuzorgsysteem goed
overzicht'*

3.5 De ontwikkeling van de verslaglegging

De laatste jaren is het aantal vrijwillig uitgebrachte milieujaarverslagen sterk gegroeid, bijvoorbeeld als onderdeel van een duurzaamheidsverslag. Dit is een logische ontwikkeling: bedrijven die het milieu serieus nemen, willen hun omgeving daarvan op de hoogte stellen. Met een milieujaarverslag kan een bedrijf de omgeving gedetailleerd inlichten over het milieubeleid.

Een goed werkend milieuzorgsysteem maakt het opstellen van een milieujaarverslag een stuk eenvoudiger voor een bedrijf, want:

- er is een compleet inzicht in de milieuaspecten;
- er is een adequaat meet- en registratiesysteem;
- er zijn al andere rapportagevormen op milieugebied.

Circa driehonderd bedrijven zijn wettelijk verplicht om jaarlijks een overheids- en publieksmilieuverslag op te stellen.

3.6 Samenvatting

Milieuzorg staat in de belangstelling sinds het ministerie van VROM in 1989 de Notitie Bedrijfsinterne Milieuzorg publiceerde. Bedrijven met een goed functionerend milieuzorgsysteem kregen de behoefte om zich hiermee naar derden toe te profileren. Er was dan ook onmiddellijk belangstelling voor certificatie nadat de eerste normen voor milieuzorgsystemen waren opgesteld. Sinds september 1996 is er de internationale norm voor milieuzorgsystemen, ISO 14001. In april 2001 is de vernieuwde EMAS-verordening gepubliceerd. Voor een EMAS-registratie moet een bedrijf een milieuzorgsysteem en een publieksmilieuverslag hebben. De laatste jaren is het aantal vrijwillig uitgebrachte milieujaarverslagen sterk gegroeid.

4

Wat en waarom certificatie van milieuzorgsystemen

4.1 Wat is certificatie?

Certificatie betekent dat een onafhankelijke deskundige, een certificatie-instelling, beoordeelt of een milieuzorgsysteem voldoet aan de ISO 14001-norm. Dit op basis van spelregels van SCCM. Een certificatie-instelling geeft een certificaat af als een bedrijf volgens haar aan de ISO 14001-norm voldoet en daaraan kan blijven voldoen. Minstens eenmaal per jaar controleert de certificatie-instelling (CI) of het bedrijf nog steeds aan de norm voldoet. Zo niet, dan kan het certificaat worden ingetrokken. Een certificaat wordt afgegeven voor drie jaar en na die drie jaar vindt een complete herbeoordeling plaats (zie verder hoofdstuk 8 over certificatie stapsgewijs).

Met het certificaat kan een bedrijf aantonen dat het aan alle eisen van de norm voldoet; daarmee is het certificaat dus een waardevol communicatiemiddel.

Verschillende doelgroepen zijn geïnteresseerd in de milieuprestaties van een bedrijf en daarmee in het certificaat. (Zie ook hoofdstuk 5 over het nut van certificatie voor bedrijven).

4.2 Waarom is er een certificatiesysteem?

Het certificatiesysteem vult de ISO 14001-norm aan. Wil de overheid, een afnemer of omwonende waarde toekennen aan het ISO 14001-certificaat, dan moet de kwaliteit ervan boven elke twijfel en discussie verheven zijn. Met dat doel voor ogen heeft SCCM, waarbinnen alle betrokken partijen zijn vertegenwoordigd, spelregels voor certificatie van milieuzorgsystemen vastgelegd, in het 'Certificatiesysteem Milieuzorgsystemen volgens ISO 14001'. Het certificatiesysteem kan bij SCCM worden opgevraagd of via www.sccm.nl worden gedownload. (Zie ook hoofdstuk 11 over de instrumenten voor waarborg van de kwaliteit van ISO 14001).

Het certificatiesysteem waarborgt:

a Een consistente interpretatie van ISO 14001 en EMAS

De ISO 14001-norm geeft heel duidelijk het doel van een milieuzorgsysteem weer (continue verbetering, het minimaal voldoen aan wet- en regelgeving) en stelt eisen aan de verschillende elementen van het systeem. De norm geeft echter geen antwoord op alle vragen die ontstaan bij de invoering, zoals:

- Betekent het voldoen aan wet- en regelgeving dat er nooit een overschrijding mag zijn? Hoe moet een bedrijf met eventuele overschrijdingen omgaan?
- Hoe geef je invulling aan het concept van continue verbetering? Hoe passen bedrijfsmilieuplannen daarin?

- In hoeverre moeten de milieuaspecten bij bijvoorbeeld leveranciers worden geïdentificeerd?

De werkwijze met de norm in de praktijk, bepaalt uiteindelijk de waarde van het certificaat. Het certificatiesysteem van SCCM bevat een eenduidige interpretatie van de norm, zodat de certificatie-instellingen op één lijn zitten.

b Een goede organisatie van de certificatie-instelling

De certificatie-instelling dient niet alleen consistent, maar ook deskundig en onafhankelijk te werken. Het certificatiesysteem bevat daarom criteria voor de organisatie van de certificatie-instelling. Belangrijke elementen daarin zijn de gescheiden afwikkeling van de verschillende onderdelen van het certificatieproces (zie ook hoofdstuk 8, vanaf paragraaf 8.4). Ook formuleert het certificatiesysteem de eisen waaraan het team en de individuele auditors moeten voldoen: naast algemene deskundigheid op het gebied van milieuzorgsystemen en milieuwetgeving is kennis van de processen bij de te certificeren organisatie noodzakelijk.

c Een juiste werkwijze van de certificatie-instelling

Het certificatiesysteem bevat uitgewerkte onderdelen voor de werkwijze van een certificatie-instelling. Namelijk: hoe er onderzocht moet worden, met welke frequentie, met welke tijdsbesteding en op grond van welke beoordelingscriteria. Ook wordt geschetst hoe daarover kan worden gerapporteerd.

Voor de EMAS-registratie is een vergelijkbaar verificatiesysteem opgesteld. Het ISO14001-certificatie- en het EMAS-verificatiesysteem hebben uitdrukkelijk een dynamisch karakter; ze worden regelmatig op basis van praktijkervaringen aangepast. Certificatie is immers geen doel op zich en het milieuzorgcertificaat moet voor alle betrokken partijen een meerwaarde houden. Om die meerwaarde te blijven garanderen, kunnen de eisen in het certificatiesysteem worden bijgesteld. (Zie verder paragrafen 7.1.c, 10.6a, 11.1a en 11.1 b over de stempel van derden op het certificatiesysteem).

4.3 Samenvatting

In de spelregels van SCCM, ofwel het certificatiesysteem worden drie onderwerpen uitgewerkt, bepalend voor (behoud van) de kwaliteit van het certificaat: de consistente interpretatie van de ISO 14001-norm; een goede organisatie van de certificatie-instelling en een juiste werkwijze.

Kema wil dat overheid milieuzorgsystemen
stimuleert en vertrouwen heeft

'Kwaliteit ook goed voor onze naam'

'De overheid zou meer bedrijven moeten stimuleren om tot gecertificeerde systemen over te gaan,' vindt Albert Diederling, lead auditor. Hij reageert op een spervuur aan kritische vragen. Want is een commerciële certificatie-instelling als KEMA wel zo betrouwbaar?

KEMA in Arnhem heeft aan 150 bedrijven het ISO 14001-certificaat toegekend, zes procent van haar bestand. Sommige bedrijven hopen na de certificatie op een vergunning op hoofdlijnen. Maar volgens Diederling zijn de afdelingen Vergunningverlening en Handhaving daar niet zo happig op. „Door gebrek aan ervaring met gecertificeerde milieuzorgsystemen. Daar vloeit wantrouwen uit voort”, stelt hij.

Maar waarom zou de overheid er dan ook op vertrouwen dat de samenwerking van een bedrijf met een commerciële certificatie-instelling betrouwbaar is? Zijn milieu-audits, de doorlichting van bedrijven, wel zo professioneel? Diederling: „Een certificaat wordt veelal vrijwillig, maar niet vrijblijvend aangevraagd. Ook KEMA wil haar serieuze naam in ere houden. We leveren kwaliteit en houden ons aan de regels van SCCM. We zijn er alert op dat het milieuzorgsysteem geen papieren systeem is.” Hiertoe vragen auditoren in de lijn exact dezelfde dingen aan verschillende mensen. „Bijvoorbeeld: in een drukkerij vragen we aan allerlei personeelsleden wat er met rest-inkt gebeurt. Zo check je of het milieuzorgsysteem bekend is bij alle mensen die ermee moeten werken.”

Verder vindt Diederling dat het vertrouwen moet inboezemen dat de kwaliteit van de certificatie-instellingen en auditoren zelf ook wordt bewaakt. Namelijk: door de

Raad voor Accreditatie. Bovendien is het volgens de de lead auditor vaak tweerichtingsverkeer tussen de certificatie-instelling en de overheid. Tijdens het certificatieonderzoek vraagt KEMA - na toestemming van het bedrijf - bijvoorbeeld wat voor de overheid aandachtspunten zijn en neemt die mee. Andersom kan een eventuele deelname aan audits de overheid extra inzicht geven in het bedrijf, stelt Diederling.

De lead-auditor betreurt het dat weinig lagere overheden, zoals gemeenten, de provincie, het waterschap en Raad van State, bedrijven stimuleren tot het overgaan tot een gecertificeerd milieuzorgsysteem. „En dan niet alleen vanwege KEMA's commerciële belangen.” Volgens Diederling krijgt de overheid haar milieuprioriteiten beter uitgevoerd via milieuzorgsystemen. „Vergunningen op details zijn niet per se beter handhaafbaar. Die vergunningen worden eens in de tig jaren herzien en zijn dus statisch.” Dat terwijl de overheid van jaar tot jaar actuele prioriteiten kan inbrengen in een milieujaarplan dat uit een milieuzorgsysteem voortvloeit, voegt hij toe. „Onderhandelen werkt toch beter dan eenzijdig opleggen van eisen?”, aldus de lead auditor.

Maar hebben bedrijven die per se een vergunning op hoofdlijnen willen niet toch stiekem kwade bedoelingen? „Achterdocht is maar bij een klein aantal bedrijven terecht. Een bedrijf dat de boel wil vernachelen, kan ook ons bij een audit misleiden. Hoewel het heel lastig zal zijn om dat vol te houden. Zo'n bedrijf had trouwens even hard gesjoemeld met een vergunning op details.”

Albert Diederling, lead auditor bij KEMA

Het nut van certificatie voor bedrijven

5.1 De voordelen intern en extern

De meerwaarde voor een organisatie die voldoet aan ISO14001 bestaat onder andere uit:

- minder risico's en overschrijdingen door betere beheersing van de milieuaspecten;
- meer inzicht in de eigen organisatie en in de bedrijfsprocessen, hetgeen in de praktijk vaak leidt tot besparingen;
- betere prioriteitsstelling bij de keuze van verbeteringen op het terrein van milieu.

Een certificaat maakt de kwaliteit van het milieuzorgsysteem aantoonbaar. Binnen de organisatie verslapt de aandacht voor het milieuzorgsysteem niet en het proces van verbetering blijft doorgaan. Voor de bedrijfsleiding is het steeds belangrijker om te illustreren dat een adequaat milieubeleid wordt gevoerd: het certificatieproces heeft een positief effect op de motivatie van het betrokken personeel.

Een belangrijke reden voor een organisatie om een milieuzorgsysteem in te voeren en te laten certificeren is het verkrijgen van zekerheid dat doorlopend aan alle milieuverplichtingen wordt voldaan. Overschrijdingen brengen ongewenste risico's met zich mee die financiële gevolgen kunnen hebben en in sommige gevallen tot schade in de reputatie kunnen leiden.

Een aantoonbaar goed werkend milieuzorgsysteem bevordert tevens de vertrouwensrelatie met de externe partijen waarmee de organisatie op milieugebied te maken heeft. Het betreft de overheid, de omgeving en de afnemers. Het vertrouwen dat de organisatie uiteindelijk krijgt, wordt uiteraard niet alleen door het certificaat bepaald. De organisatie moet ook in zijn eigen relaties met de betrokken partijen vertrouwen winnen.

Een vertrouwensrelatie met de overheid kan de organisatie voordelen bieden. De overheid kan bijvoorbeeld openstaan voor een nieuwe vorm van vergunningverlening en handhaving. Voor organisaties die een vergunning op hoofdzaken ambiëren, is het vertrouwen in de kwaliteit van het milieuzorgsysteem dus gunstig. Maar ook organisaties met een conventionele vergunning hebben overheidsvertrouwen nodig.

En hoe zit het met de relatie met de omgeving? Die zal zich, wanneer er vertrouwen bestaat in de milieuprestaties van de organisatie, waarschijnlijk positiever opstellen bij wijzigingen of wanneer er sprake is van een incident.

En de afnemers? Steeds vaker stellen afnemers eisen aan de milieuprestaties van de leverancier. Afnemers willen er zeker van zijn dat zij niet aangesproken worden op milieuproblemen bij leveranciers. Een certificaat kan afnemers meer zekerheid geven. Voor bedrijven kan een certificaat dan ook een verbetering van de concurrentiepositie met zich meebrengen.

En dan zijn er nog de verzekeringsmaatschappijen en banken. Zij onderkennen steeds vaker de risico's van een slecht milieubeleid op de resultaten van een onderneming en willen zich daar tegen beschermen.

Meestal kiest een organisatie voor certificatie van het milieuzorgsysteem op basis van een mix aan factoren. Die factoren kunnen van organisatie tot organisatie verschillen.

5.2 Voor welke bedrijven is certificatie interessant?

In principe kunnen alle soorten bedrijven hun milieuzorgsysteem laten certificeren volgens ISO 14001 en de EMAS-verordening. In principe levert de invoering van een milieuzorgsysteem voor elke organisatie voordelen op. Dit kunnen zowel profit- als non-profitorganisaties zijn. De meeste activiteiten hebben immers gevolgen voor het milieu en met een milieuzorgsysteem kan een organisatie die milieueffecten signaleren, beperken en beheersen. Maar dat wil niet zeggen dat certificatie ook voor elk bedrijf interessant is. Voor sommige organisaties is het een te zwaar instrument. Certificatie heeft alleen een toegevoegde waarde wanneer er binnen het betreffende bedrijf ook werkelijk relevante milieuaspecten aan de orde zijn.

In de praktijk vragen de volgende bedrijven om certificatie van hun milieuzorgsysteem:

- bedrijven met milieu als belangrijk aandachtspunt; die op hun verantwoordelijkheid voor het milieu worden aangesproken;
- bedrijven met afnemers die eisen stellen aan de uitvoering van het milieubeleid;
- bedrijven die al werken met een gecertificeerd kwaliteitszorgsysteem, dat is efficiënt en drukt de certificatiekosten;
- bedrijven die voorop willen lopen in hun bedrijfstak;
- bedrijven die onderdeel zijn van een holding; op een hoger niveau worden zekerheden gevraagd over de uitvoering van het milieubeleid;

De grootte van een bedrijf staat los van de vraag of een milieuzorgsysteem zinvol is. Voor certificatie geldt hetzelfde. De objectieve argumenten om het milieuzorgsysteem te laten certificeren zijn voor kleine en grote bedrijven gelijkwaardig. Toch kan de

motivatie voor certificatie voor grote en kleine bedrijven verschillen. Zo zullen grotere bedrijven hun verbeterde imago bij het publiek gemiddeld zwaarder laten wegen. Veel kleinere bedrijven kijken daarentegen naar het mogelijke effect op de relatie met afnemers.

De uitwerking van het milieuzorgsysteem bij kleinere bedrijven zal zijn aangepast aan het karakter van het bedrijf; het doel van het systeem wordt daarbij niet aangetast. De kosten van het certificatieproces zijn voor kleine bedrijven lager, omdat de onderzoeken minder tijd kosten en minder vaak hoeven te worden uitgevoerd.

Wanneer een concern meerdere vestigingen heeft, moeten die afzonderlijk voldoen aan de eisen voor certificatie. Een concern als geheel krijgt alleen een certificaat wanneer alle bijbehorende vestigingen gecertificeerd zijn. Een bedrijf met een groot aantal vergelijkbare vestigingen, wordt steekproefsgewijs geaudit, ofwel doorgelicht, waarbij alle vestigingen worden meegenomen.

5.3 Een stap naar de vergunning op hoofdzaken

Het ISO 14001-certificaat maakt de kwaliteit van het milieuzorgsysteem objectief aantoonbaar en levert een bijdrage aan het opbouwen van vertrouwen in het bedrijf. De aantoonbare kwaliteit van het milieuzorgsysteem en het overheidsvertrouwen in het bedrijf zijn belangrijke voorwaarden voor een vergunning op hoofdzaken. Een gecertificeerd milieuzorgsysteem heeft dus ook waarde voor bedrijven die een vergunning op hoofdzaken ambiëren. (Zie verder paragraaf 10.5 over de vergunning op hoofdzaken).

5.4 Samenvatting

Door een milieuzorgsysteem heeft het bedrijf meer inzicht in de organisatie en bedrijfsprocessen en kan het beter de prioriteiten stellen. Hierdoor worden vaak besparingen en milieuverbeteringen gerealiseerd. Door certificering verslapt de aandacht voor milieuzorg niet. Het certificatieproces heeft een positief effect op de motivatie van het betrokken personeel. Een aantoonbaar goed werkend milieuzorgsysteem bevordert tevens de vertrouwensrelatie met externe partijen: de omgeving, de afnemers en de overheid.

Een gecertificeerd milieuzorgsysteem geeft houvast en levert besparingen op.

Wim Nagel, directeur operations van Campina Nederland vertelt enthousiast. 'We blijven ons milieuzorgsysteem verbeteren: niet alleen uit ideëel, maar ook uit commercieel belang.'

Campina's consumptiemelkbedrijven werkten sinds begin jaren negentig met een kwaliteitszorgsysteem, waarbij milieu zijdelings een rol speelde. Na enkele jaren vroeg Nagel eveneens het certificaat ISO 14001 aan. "Zodat ook onze milieuzorg een duidelijk kader kreeg. Milieuzorg werd vertaald tot werkinstructies voor alle personeel: van hoog tot laag."

Een gecertificeerd milieuzorgsysteem brengt duidelijkheid voor het personeel, stelt de directeur-operations. Ook past het in de visie van Campina, dat zich ook verantwoordelijk voelt voor de natuur. Maar tevens speelden er commerciële belangen. Nagel: „Milieuzorg, kwaliteit en geld hangen met elkaar samen. Als ik me focus op het één, kan ik niet om het andere heen. Minder milieubelasting levert geld op, want hoe minder afvalwater wij bijvoorbeeld op het riool lozen, hoe minder we betalen. Ook verhoogt milieuzorg de kwaliteit van je dienstverlening. En ook dat levert geld op."

Een grotere kans op een vergunning op hoofdlijnen was voor Campina nauwelijks drijfveer voor de aanvraag van het ISO 14001-certificaat. „Als een bedrijf een vergunning op hoofdlijnen heeft, haalt het zich nogal wat op de hals: het bedrijf moet zich waarmaken en zelf inhoud geven aan zijn verantwoordelijkheden. Een goede balans tussen detailvoorschriften en eigen verantwoordelijkheid is altijd van belang. Dat mede verzekert dat een bedrijf niet

onverhoopt zijn verantwoordelijkheden uit de weg gaat, zoals rond veiligheid. Als er iets misgaat, mag zo'n bedrijf de maatschappelijke verantwoordelijkheid niet weer ineens op de overheid afschuiven. Dat is wel de tendens: de gemiddelde Nederlander vindt dat de overheid over haar veiligheid en gezondheid moet waken. Ik begrijp dat het bevoegd gezag daarom niet graag de teugels losser laat vieren. Vooral in de voedingsmiddelenbranche is veiligheid heel belangrijk."

Heeft het milieuzorgsysteem Campina's concurrentiepositie ook versterkt? Nagel: „Campina heeft een geïntegreerd kwaliteitszorgsysteem. Milieu is hiervan onderdeel. Dat dragen we ook uit naar retailers en afnemers. Dat kan concurrentievoordelen opleveren bij inkopers die letten op kwaliteit."

Nagel is nog elke dag happy met het gecertificeerde milieuzorgsysteem bij Campina. Enthousiast somt hij de effecten op. „Een lager energie- en watergebruik. Automatische reinigingsprocessen. En we hergebruiken chemicaliën, want die hoef je niet steeds te laten weglopen. Ook recyclen we bijvoorbeeld in onbruik geraakte kartonnen verpakkingsmaterialen en is de uitstoot van verbrandingsgassen van stoomketels minder milieubelastend geworden." Verder kent Campina een ophaalsysteem voor gebruikte schoolmelkverpakkingen: die worden gerecycled bij Finse papierfabrikanten.

Criticasters vrezen dat bedrijven met milieuzorgsystemen te veel met technische oplossingen werken, in plaats van met preventie van vervuiling en gebruik van grondstoffen. „Dat geldt niet voor Campina. Uit grafieken lezen we onze afval- en energiestromen af. Vervolgens proberen we die te verbeteren door efficiënter gebruik en eventueel kleine investeringen. We richten ons zoveel mogelijk op preventie. Niet op ideële maar op financiële gronden: we blijven een commercieel bedrijf."

Campina Nederland is blij met gecertificeerd milieuzorgsysteem

'Preventie van afval levert geld op'

Het nut van certificatie voor de overheid

6.1 De pluspunten van certificatie volgens ISO 14001

- het milieuzorgsysteem heeft een minimumkwaliteitsniveau en moet minimaal voldoen aan milieuwet- en regelgeving;
- het bedrijf moet voldoen aan norm- en spelregels;
- het bedrijf heeft de verplichting tot continue verbetering;
- aan de werking van het milieuzorgsysteem wordt continue aandacht besteed;
- het bedrijf heeft ook aandacht voor milieueffecten van product en leveranciers;
- onafhankelijke deskundigen zorgen voor periodieke toetsing.

Bedrijven met een milieuzorgsysteem volgens ISO 14001 zijn voor de overheid:

- transparanter;
- leveren betrouwbare milieu-informatie;
- zullen minder vaak overschrijdingen laten zien;
- kunnen worden aangesproken op de verplichting tot het verbeteren van de milieuprestaties.

6.2 De voordelen van EMAS-registratie

Vanuit de EMAS-verordening wordt extra aandacht besteed aan de kwaliteit van de milieu-informatie, gegenereerd door het milieuzorgsysteem. Tijdens de validatie van het milieujaarverslag is er extra aandacht voor de aggregatie van cijfers uit het milieuzorgsysteem. Tijdens dit proces komen mogelijk gemaakte (reken)fouten aan het licht. De kwaliteit van de milieu-informatie is onder ander van belang bij:

- de wettelijke milieuverplichting;
- rapportageverplichtingen uit de milieuvergunning;
- rapportages in het kader van convenanten op het gebied van milieu en energie;
- informatie over milieuaspecten van producten;
- rapportages in het kader van de (toekomstige) emissiehandel.

(Zie verder hoofdstuk 10 over de verhouding met instrumenten van de overheid).

6.3 Samenvatting

De validatie van een milieuzorgsysteem door een extern deskundige kan het vertrouwen in de kwaliteit van de onderliggende informatie vergroten. Positief aan certificatie is dat de aandacht voor het milieuzorgsysteem niet verslapt en het proces van verbetering blijft doorgaan. Het bedrijf moet bovendien minimaal voldoen aan wet- en regelgeving.

*'De overheid kan meer vergunningen op hoofdlijnen verlenen', zo vindt
Monique Bouwman, senior-vergunningverleenster bij Rijkswaterstaat.*

*'Betrouwbaarheid van een bedrijf hangt niet samen met de soort
vergunning.'*

Bouwman begrijpt niet waarom gecertificeerde milieuzorgsystemen niet vaker samengaan met de afgifte van vergunningen op hoofdlijnen. „Sommige handhavers verwachten dat organisaties gegevens verbloemen in hun externe rapportages en tijdens milieu-audits. Maar de metingen van stoffen in afvalwater door de Handhaving van Rijkswaterstaat komen meestal overeen met die van het bedrijf. Handhavers kunnen dit controleren, want ze kunnen inhaken op de metingen van het bedrijf. Het gedegen meet- en registratieprogramma in het MZS geeft namelijk precies aan wanneer de bedrijven monsters nemen”, aldus de gedecideerde senior-vergunningverlener. Ze voegt er nog aan toe dat bedrijven met het ISO-14001 certificaat bovendien hun incidenten beter melden.

De laatste jaren vermindert de achterdocht onder bestuurders. Maar kennelijk nog niet genoeg, stelt Bouwman. Ondanks de voordelen geven Rijkswaterstaat en andere overheden nog weinig vergunningen op hoofdlijnen af aan bedrijven met gecertificeerde milieuzorgsystemen. Bouwman: „De vuurwerkcramp in Enschede speelt hierin ook een grote rol. Bestuurders zien toch liever concrete vergunningen.”

De senior-vergunningverlener stimuleert de afgifte van vergunningen op hoofdlijnen binnen Rijkswaterstaat. „Betrouwbaarheid hangt niet samen met een vergunning, maar met het gedachtengoed binnen een bedrijf. Als dat de moeite neemt om een milieuzorgsysteem tot

in de finesses uit te voeren, wekt dat bij mij vertrouwen op. Waarom dan geen vergunning op hoofdlijnen afgeven?"

Maar dan moet tegelijkertijd het systeem dat leidt tot de afgifte van het ISO 14001-certificaat ook zo betrouwbaar mogelijk zijn. De medewerkster van Rijkswaterstaat draagt daar zelf een steentje aan bij. Ze is als overheidspartij lid van het Centraal College van Deskundigen van SCCM en heeft al enige ervaringen ingebracht. Ze kan het certificatiesysteem steeds beter beoordelen. Mede door deelname van de overheid aan milieuaudits door certificatie-instellingen. „Als vergunningverlener kijk je normaal alleen naar de uitstoot of lozing van giftige stoffen. Tijdens een audit zie je het gehele bedrijfsproces: van de inkoop tot de afvoer van afval. Je krijgt beter zicht op het hele milieuzorgsysteem."

Bouwman ondervindt ook als vergunningverlener al veel voordelen van gecertificeerde milieuzorgsystemen. „Vergunningaanvragen zijn gedetailleerder en geven dus meer inzicht. En ook de jaarlijkse uitvoeringsplannen die voortvloeien uit het milieuzorgsysteem zijn handig, want je ziet precies welke stoffen een bedrijf wil uitstoten en hoeveel. Als een bedrijf tijd wil steken in milieujaarverslagen, milieujaarplannen en bedrijfsmilieuplannen, is het volgens mij duidelijk dat milieu tussen de oren zit. Geef die organisatie dan een vergunning op hoofdzaken, zodat niet voor elke stap goedkeuring nodig is."

Vergunningverlener Rijkswaterstaat bepleit meer vergunningen op hoofdlijnen

'Bedrijven met ISO 14001 melden meer incidenten'

De organisatie van certificatie

7.1 De betrokken partijen

Bij de certificatie van milieuzorgsystemen spelen vier partijen een hoofdrol:

- a de bedrijven die worden gecertificeerd;
- b de certificatie-instellingen (CI's);
- c de Stichting Coördinatie Certificatie Milieuzorgsystemen (SCCM) en haar Centraal College van Deskundigen (CCvD);
- d de Raad voor Accreditatie (RvA);

De betrokken organisaties:

- a de bedrijven die worden gecertificeerd:

Zie de paragrafen 5.2 en 8.1.

- b de certificatie-instellingen:

Een certificatie-instelling (CI) bepaalt middels auditering (doorlichting) of een milieuzorgsysteem wordt bekroond met een ISO 14001-certificaat. Een CI wordt erkend door de RvA als hij voldoet aan alle eisen uit de ISO/IEC Guide 66 en de IAF EMS-Guidance. Ook moet de instelling een overeenkomst afsluiten met SCCM voor het gebruik van het certificatiesysteem.

De deskundigheid van het auditteam dat de certificatie-instelling inzet, bepaalt voor een belangrijk deel de kwaliteit van het certificatieonderzoek.

Het is de verantwoordelijkheid van de certificatie-instelling om een adequaat team samen te stellen. Soms moet een certificatie-instelling de specifieke technische deskundigheid inhuren om bepaalde bedrijfsprocessen te doorgronden. De Raad voor Accreditatie ziet er op toe dat een certificatie-instelling alleen opdrachten accepteert waarvoor zij een adequaat team kan samenstellen. De RvA beoordeelt de auditors steekproefsgewijs in de praktijk op hun theoretische kennis en praktische vaardigheden. Bij kleine bedrijven kan een auditteam uit één persoon bestaan.

Wanneer het bedrijf aan de eisen en richtlijnen uit de ISO 14001-norm voldoet en de certificatie-instelling erop vertrouwt dat dit ook op langere termijn zo is, krijgt het bedrijf het ISO 14001-certificaat.

Een gecertificeerde organisatie moet de CI tussentijds op de hoogte houden van veranderingen, eventuele milieuovertredingen, maatregelen van het bevoegd gezag en andere signalen die wijzen op het niet-functioneren van het systeem. De CI heeft het recht om bij dergelijke signalen opnieuw controleonderzoeken uit te voeren en zo nodig

maatregelen te nemen, zoals het (tijdelijk intrekken van het certificaat. Na drie jaar voert de certificatie-instelling opnieuw een uitgebreid beoordelingsonderzoek uit. In het ISO 14001-certificatiesysteem en het EMAS-verificatiesysteem staan de eisen voor dit onderzoek beschreven. In hoofdstuk 8 wordt dieper ingegaan op het certificatieproces.

c **SCCM en haar Centraal College van Deskundigen**

Stichting Coördinatie Certificatie Milieuzorgsystemen (SCCM) sluit overeenkomsten met de certificatie-instellingen voor het gebruik van het SCCM-certificatiesysteem. Voorwaarde is dat de instellingen een RvA-erkenning hebben. De overeenkomst verplicht de CI's om te werken volgens het certificatiesysteem en eventuele wijzigingen daarin over te nemen. Regelmatig overlegt SCCM met de CI's om een eenduidige werkwijze te waarborgen. Op de site van SCCM staat een overzicht van de certificatie-instellingen waarmee overeenkomsten bestaan.

SCCM stelt de spelregels op voor de certificatie van milieuzorgsystemen: de basis daarvoor is de inbreng van alle belanghebbende partijen. SCCM heeft daarvoor een college van deskundigen in het leven geroepen. Dit college werkt voor alle certificatie-instellingen en heet daarom Centraal College van Deskundigen (CCvD). Het grote voordeel van zo'n centraal college is dat de verschillen tussen de certificatie-instellingen worden geminimaliseerd: het minimale kwaliteitsniveau is gelijk.

De 15 leden van het CCvD komen vanuit drie geledingen:

- de verschillende overheden (rijk, provincie, gemeente, rijkswaterstaat en waterschappen);
- het bedrijfsleven;
- belanghebbenden, zoals de milieubeweging.

Het CCvD beoordeelt of de spelregels uit het certificatiesysteem in de praktijk voldoen. Op basis van discussies in het CCvD kan de inhoud van het systeem steeds worden aangepast. Om te kunnen beoordelen of het certificatiesysteem in de praktijk goed werkt, staan de leden van het CCvD open voor reacties uit het veld over de ervaringen met de afgegeven certificaten. Het CCvD komt circa vier keer per jaar bijeen. In het college wordt niet gesproken over de kwaliteit van certificaten die zijn uitgereikt aan individuele bedrijven; het gaat om opgedane ervaringen te veralgemeniseren. Dit ter verbetering van het certificatiesysteem. Wie bij het CCvD reageert op een bepaalde certificatieprocedure hoeft dus niet bang te zijn dat het bedrijf in kwestie daar enige hinder van ondervindt. Het CCvD overlegt ook regelmatig met de CI's om ervaringen uit te wisselen en voorbeelden te bespreken.

Verschillende activiteiten geven voeding aan het CCvD. Te denken valt bijvoorbeeld aan:

- periodiek onderzoek onder bijvoorbeeld overheden en bedrijven;
- auditordagen, trainingsdagen voor de auditors waarbij de nadruk ligt op de interpretatie van de ISO 14001 norm en de uitvoering van certificatiwerkzaamheden;
- observatie door CCvD leden, bijvoorbeeld tijdens het bijwonen van audits;
- klachtenprocedures.

De certificatie-instellingen houden SCCM op de hoogte van de beoordeling door de RvA. Ook die informatie kan leiden tot de aanpassing van de spelregels in het certificatiesysteem. De Raad voor Accreditatie beoordeelt SCCM op haar functioneren en op een evenwichtige inbreng van alle belanghebbende partijen.

d Raad voor Accreditatie

De Raad voor Accreditatie (RvA) is een onafhankelijke stichting die verantwoordelijk is voor de erkenning van certificatie-instellingen (CI's) en het toezicht op deze instellingen. De RvA doet dit voor alle vormen van certificatie. De RvA is mede op initiatief van de overheid opgericht, en fungeert in feite als de certificeerder van de certificeerders.

Wanneer een CI een erkenning wil voor de certificatie van milieuzorgsystemen is een beoordeling door de Raad voor Accreditatie noodzakelijk. Ook wanneer de CI al is erkend voor bijvoorbeeld de certificatie van kwaliteitszorgsystemen, moet zij de beoordelingsprocedure opnieuw doorlopen. Wanneer de RvA een CI erkent, krijgt die het recht het RvA-logo te voeren.

Hoe vult de RvA zijn verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de CI in?

- De RvA houdt audits op het kantoor van de CI om te bepalen of de organisatie van de certificatie-instellingen voldoet de ISO/IEC Guide 66 en de IAF EMS-Guidance. In deze documenten wordt de certificering van milieuzorgsystemen toegelicht.
- De RvA observeert een aantal audits dat de CI bij bedrijven uitvoert om in de praktijk te bepalen of de CI werkt volgens de spelregels van SCCM.
- De RvA observeert of de milieuauditors die een CI inzet voldoende competentie hebben.
- Na de erkenning houdt de RvA toezicht op de certificatie-instellingen, onder meer door de werkzaamheden van CI's in de praktijk te observeren.
- De RvA onderzoekt klachten over het functioneren van certificatie-instellingen.

De RvA heeft het recht om erkenningen te schorsen of in te trekken wanneer blijkt dat de CI niet meer voldoet aan alle gestelde eisen. (Zie verder hoofdstuk 11.1i over toezicht door de RvA).

Let op: Het is mogelijk dat certificatie-instellingen in Nederland werken op basis van een buitenlandse erkenning. Andere landen hebben eigen erkenningsorganisaties die vergelijkbaar zijn met de RvA in Nederland. Deze bureaus werken echter niet volgens de systematiek van SCCM en staan ook niet onder toezicht van de RvA. Alleen certificatie op basis van het SCCM-certificatiesysteem (ISO 14001) of het SCCM verificatiesysteem (EMAS) zijn verzekerd van draagvlak en ondersteuning door de Nederlandse overheid.

7.2 Samenvatting

Een certificatie-instelling (CI) beoordeelt het milieuzorgsysteem van bedrijven op de ISO 14001-norm. De CI moet voldoen aan de organisatorische eisen uit de ISO/IEC Guide 66. Verder moet de CI werken volgens de spelregels uit het certificatiesysteem van Stichting Coördinatie Certificatie Milieuzorgsystemen (SCCM). Dit certificatiesysteem is goedgekeurd door een zogenaamd Centraal College van Deskundigen (CCvD) met daarin de overheid, het bedrijfsleven en bijvoorbeeld de milieubeweging. De Raad voor Accreditatie (RvA) controleert of de CI's zich ook in de praktijk houden aan de regels uit het certificatiesysteem en controleert ook SCCM.

Raad voor Accreditatie bekijkt ook
klachtenprocedures

'We bewaken de onafhankelijkheid van CT's'

De Raad voor Accreditatie accrediteert (certificeert) certificatie-instellingen (CI's) en bewaakt hun onafhankelijkheid. 'Indien nodig kan de accreditatie van een CI worden ingetrokken voor certificatie van milieuzorgsystemen.'

De Raad voor Accreditatie (RvA) in Utrecht accrediteert certificatie-instellingen, laboratoria en inspectiediensten. Samengevat wordt getoetst op 'competentie', 'onafhankelijkheid' en 'consistentie' - ofwel worden alle klanten hetzelfde behandeld.

Veel instellingen die willen certificeren volgens ISO 14001, verzoeken om een accreditatie. Dat wekt vertrouwen en geeft houvast. De Raad voor Accreditatie bekijkt of de werkwijze bij de certificeerder voldoet aan de accreditatie-spelregels, inclusief de voorschriften van SCCM. Cv's van milieu-auditors worden bijvoorbeeld kritisch bekeken en oude onderzoeken onder de loep gelegd.

Maar daar blijft het niet bij. De RvA loopt ook mee met een audit en geeft daarover achteraf feedback. De raad onderzoekt de geaccrediteerde instellingen jaarlijks, ook ná een accreditatie. Lead Assessor bij de Raad voor Accreditatie, Casper van Erp, legt uit waarom. „Er kunnen nieuwe auditors zijn aangenomen. Of misschien wil de certificatie-instelling haar vizier richten op een nieuwe bedrijfstak en een accreditatie geldt maar voor een bepaalde bedrijfstak, de zogenoemde scope.”

Stel er hapert iets aan de werkwijze van een geaccrediteerde certificatie-instelling? Van Erp: „Dan krijgt de certificeerder twee maanden de tijd om dat op te lossen. Indien er iets ernstigs mankeert, mag de instelling tijdelijk niet certificeren volgens de ISO 14001-norm: een schorsing.” Als er dan, zonder geldige redenen, nog geen oplossingen volgen, volgen er ingrijpendere stappen. „De accreditatie van een certificatie-instelling voor certificatie van milieuzorgsystemen kan dan worden ingetrokken”, aldus de Lead Assessor. Vooralsnog is dat nog maar een keer gebeurd.

Onafhankelijkheid

Hoe bewaakt de RvA de onafhankelijkheid van de certificatie-instellingen eigenlijk? Zij halen immers hun inkomsten uit het certificatiewerk en bedrijven willen natuurlijk in zo kort mogelijke tijd zo goedkoop mogelijk worden gecertificeerd. Van Erp: „Een CI moet hoe dan ook grondig werken, en al helemaal als de relatie tussen een bedrijf en de overheid niet goed is. Soms ervaart een certificatie-instelling daardoor een spanningsveld. Maar als ze te weinig tijd neemt voor audits, kan de accreditatie worden ingetrokken. En een bureau wil zijn naam niet te grabbel gooien.”

De RvA heeft meer controlemiddelen. Zoals bestudering van de klachten die SCCM en certificatie-instellingen ontvingen. Ook bij de RvA kunnen belanghebbenden klagen over een onterecht uitgegeven certificaat.

In 2001 lagen er bijvoorbeeld twee klachten op tafel. Volgens een bewonersgroep en een milieugroep hadden twee bedrijven onterecht ISO 14001-certificaten gekregen. Van Erp: „We onderzochten de klachten. In één geval lieten we de certificeerder aanvullend onderzoek doen.”

Van Erp is blij met de coördinatie door SCCM. De Raad voor Accreditatie bespreekt met de stichting haar ervaringen met certificatie-instellingen. „Dankzij het certificatiesysteem wijzen de neuzen van alle Nederlandse certificatie-instellingen dezelfde kant op. In andere landen moeten certificatie-instellingen zelf maar zien hoe ze de ISO-14001-richtlijn interpreteren.”

Maar wie houdt een oogje in het zeil op het functioneren van de RvA zelf? Van Erp: „Wij zelf. Ook onze naam wordt verbonden aan een bedrijf, dus daarom hechten ook wij belang aan goede kwaliteit. En onze peergroup: de organisatie van alle Europese accreditatie-instellingen, waaronder het Engelse UKAS en het Duitse TGA.”

De aangesloten organisaties auditen elkaar en stellen kritische vragen. De RvA kwam begin 2002 aan bod en kregen bijvoorbeeld kritiek op de verwijzingswijze naar de EMAS-verordening. Van Erp: „RvA paste hierop haar reglement aan.”

Casper van Erp, Lead Assessor bij de Raad voor Accreditatie

De certificatie stapsgewijs

8.1 Voorwaarden voor het verkrijgen van een certificaat

Een bedrijf kan worden gecertificeerd volgens ISO 14001 wanneer zij werkt met een compleet milieuzorgsysteem dat voldoet aan de richtlijnen en eisen uit ISO 14001. (Zie ook hoofdstuk 12). De certificatie-instellingen hanteren bij de interpretatie van de ISO 14001-norm het certificatiesysteem van SCCM. Tijdens het certificatieonderzoek beoordeelt een auditteam of alle elementen van het milieuzorgsysteem daadwerkelijk volgens de norm zijn geïmplementeerd. Vervolgens gaat het team na of het systeem ook in de praktijk functioneert.

Een belangrijk criterium en een belangrijke voorwaarde is of het bedrijf middels het milieuzorgsysteem kan voldoen aan alle eisen uit wet- en regelgeving. Tijdens het certificatieonderzoek wordt veel aandacht besteed aan de beoordeling van de meet- en registratiesystemen, de controle van eventuele overschrijdingen. Maar ook aan de werking van procedures voor corrigerende maatregelen en voor de melding van overschrijdingen aan de overheid. Een adequate werking van deze elementen van het milieuzorgsysteem is een belangrijke voorwaarde voor certificatie.

Een vereiste voor certificatie is verder dat het milieubeleid gericht is op beperking van milieubelasting en op continue verbetering. Het bedrijf moet aantonen dat het inzicht heeft in de mogelijkheden voor een lagere milieubelasting en dat het deze mogelijkheden benut bij de formulering van de milieudoelstellingen. Deze doelstellingen moeten de ambitie tot verbetering uitwijzen. Voor de bedrijven met een bedrijfsmilieuplan vormen de doelstellingen uit het plan de basis voor de doelstellingen van het milieuzorgsysteem.

Wanneer het bedrijf aan alle eisen voldoet, krijgt het een ISO 14001-certificaat voor een periode van drie jaar. Voorwaarde daarbij is dat het gedurende die tijd steeds aan de eisen blijft voldoen. Tijdens deze drie jaar mag het bedrijf het logo van de betreffende certificatie-instelling voeren, evenals dat van de Raad voor Accreditatie als die de certificatie-instelling heeft erkend.

8.2 Wat moet er worden gecertificeerd?

a Afbakening bedrijf

Goed afgebakende onderdelen van grotere bedrijven kunnen zich apart laten certificeren. Dat geldt bijvoorbeeld voor een business unit, divisie of werkmaatschappij. Voorwaarden zijn dat;

- het management van het betreffende bedrijf of locatie verantwoordelijk is voor alle relevante milieuonderwerpen;
- het management de bevoegdheid heeft een eigen milieubeleid te voeren.

b Een combinatie van zorgsystemen

Veel bedrijven met een gecertificeerd kwaliteitszorgsysteem kiezen ervoor om de certificatie van het milieuzorgsysteem te combineren met die van het kwaliteitszorgsysteem. Dit kan wanneer beide zorgsystemen door dezelfde certificatie-instelling worden gecertificeerd. Door de combinatie kan de certificatie-instelling het onderzoek efficiënter uitvoeren aangezien:

- de activiteiten en organisatiestructuur van het bedrijf bekend zijn;
- een deel van de procedures en instructies gecombineerd kan worden onderzocht.

De certificatie-instelling dient wel een gescheiden rapportage op te stellen, zodat duidelijk is of de verschillende zorgsystemen adequaat zijn ingevoerd en hoe ze functioneren. Het bedrijf krijgt voor elk zorgsysteem een afzonderlijk certificaat.

8.3 Aankondiging bij de overheid

SCCM en de certificatie-instellingen stimuleren de te certificeren bedrijven om de overheid vooraf in te lichten als er een eerste certificatieonderzoek gaat plaatsvinden. Wanneer een bedrijf het ISO 14001-certificaat wil gebruiken in de relatie met de overheid, is het van belang dat de betrokken vergunningverlenende overheden vertrouwen in het certificaat hebben. De aankondiging vooraf kan dit vertrouwen versterken. De overheid kan het bedrijf namelijk attenderen op punten waarvoor volgens haar bijzondere aandacht moet zijn bij het onderzoek. Haar eventuele opmerkingen op schrift, kunnen in de documentatie van het milieuzorgsysteem worden opgenomen. Vervolgens kan de certificatie-instelling de aanmerkingen gebruiken bij de vormgeving en uitvoering van het certificatieonderzoek.

Certificatie-instelling 'Bureau Veritas Quality
International' over de praktijk

'Milieuzorg niet meer weg te denken'

Bureau Veritas Quality International certificeert volgens ISO 14001

in onder andere het Rijnmondgebied.

Lead auditor en milieukundige Astrid Pols geeft een blik in de keuken.

'Uiteindelijk haken alleen kleine bedrijven af.'

De chemie, waaronder Akzo en Shell, en de papierindustrie waren de eersten die bij Bureau Veritas aanklopten voor een ISO 14001-certificaat. Pols: „Begin jaren negentig werd milieu een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering van de chemische industrie. Dit vanwege een groter verantwoordelijkheidsgevoel en hun imago. De chemie voelde de ogen op zich gericht door bijvoorbeeld acties van Greenpeace.”

Bedrijven kiezen volgens de lead-auditor momenteel vooral voor certificatie om beter te kunnen rapporteren naar de overheid. De voorschriften in hun milieuvergunning kunnen dat vereisen. „Ook breiden veel bedrijven hun kwaliteitssysteem uit met milieuzorg. Een logische stap.”

Stel een organisatie benadert Bureau Veritas voor een ISO-14001-certificaat. Pols: „Op basis van omvang, activiteit en de complexiteit van milieu-aspecten bij een bedrijf, stellen we een auditteam samen. Dat bestaat uit milieukundigen of milieucoördinatoren met flinke praktijkervaring.” Ook het aantal auditdagen en herhalingsaudits wordt gebaseerd op de grootte van het bedrijf en de complexiteit van haar bedrijfsvoering. In beginsel is er een keer per half jaar een milieuaudit. Dat wordt eventueel een keer per jaar bij kleine bedrijven. Het toetsingsonderzoek, ofwel tweede fase van het certificeringsonderzoek, duurt één tot enkele dagen en is uitgebreider dan het vooronderzoek. Tijdens een doorlichting bekijken auditors de papieren dossiers, spreken ze met de directie en daarna met mensen op de werkvloer.

„Als het auditteam tegen iets aanloopt, heeft het bedrijf drie maanden om het euvel te corrigeren. Soms sputtert een organisatie tegen, omdat ze tijd moet investeren in

bijvoorbeeld opleidingen of methodiek. Maar na aanpassing bemerkt het bedrijf meer rendement en is de leiding meestal blij dat ze de moeite heeft genomen", aldus Pols. Bij ernstige afwijkingen kan de correctietermijn worden teruggebracht naar enkele dagen. In hele bijzondere gevallen moeten ze binnen 24 uur worden hersteld.

Soms wordt het ISO-14001-certificaat voor enkele maanden geschorst, waarin het bedrijf ingrijpende maatregelen kan nemen. Bijvoorbeeld als het zich niet houdt aan voorschriften uit de milieuvergunning. Als het manco dan nog niet is opgelost, wordt het certificaat ingetrokken. Pols: „Dit gebeurt maar zelden. Bedrijven kiezen meestal vrijwillig voor certificatie en doen hun best om eraan te voldoen. Ook vanwege de vruchten die ze ervan plukken. En als de overheid het bedrijf tot milieuzorg heeft gedwongen, hangt zijn voortbestaan mede af van de omgang met het milieuzorgsysteem.”

Wel zijn er enkele vrijwillige afhakers. Met name kleinere bedrijfjes. Pols: „Schildersbedrijven en transportbedrijfjes willen gecertificeerde milieuzorgsystemen om trendy te zijn. Maar na drie jaar vragen ze meestal geen verlenging meer aan. Ze kunnen het systeem niet behappen.”

Bureau Veritas ziet ook andere trends. Pols: „Steeds meer bedrijven willen verschillende zorgsystemen tegelijk laten certificeren. Dat is efficiënt en scheelt geld. Wij passen ons auditteam daarop aan. Langzaam sluiten de structuren van de zorgsystemen ook beter op elkaar aan. We bereiden ons er op voor dat bedrijven in de toekomst ook hun arbozorg willen laten certificeren.”

En hoe staat het volgens Pols met milieuzorg in de toekomst? „Niet meer weg te denken. Dankzij gecertificeerde milieuzorgsystemen zit milieu ingebakken in het beleid van bedrijven.”

Astrid Pols, lead auditor bij Bureau Veritas Quality International

8.4 Vooronderzoek

Een bedrijf heeft zijn milieudoelen en de belangrijkste milieuaspecten bepaald en zijn milieuzorgsysteem ingericht aan de hand van de ISO 14001-norm. Als het denk rijp te zijn voor certificering, voert de certificatie-instelling een vooronderzoek uit. Het doel van het vooronderzoek is tweeledig:

- bepalen of het bedrijf klaar is voor certificatie;
- bepalen hoe het eigenlijke certificatieonderzoek moet worden vormgegeven.

Bij het vooronderzoek bekijkt het auditteam in grote lijnen of de noodzakelijke elementen van het milieuzorgsysteem aanwezig zijn en functioneren. De certificatie-instelling bekijkt in deze fase onder meer de documentatie over het milieuzorgsysteem, de analyse van de milieuaspecten, het milieubeleid en de resultaten van de interne audits. De certificatie-instelling stelt over het vooronderzoek een rapportage op en adviseert het bedrijf over verbeterpunten.

8.5 Het eigenlijke certificatieonderzoek / de toetsingsonderzoeken

Het auditteam voert vervolgens het eigenlijke certificatieonderzoek / het toetsingsonderzoek, binnen het bedrijf uit. Steekproefsgewijs onderzoeken de leden van het team de aanwezigheid en werking van de verschillende elementen van het milieuzorgsysteem.

Aandachtspunten bij het onderzoek zijn:

a Het milieubeleid

Het management is verantwoordelijk voor het vaststellen van het milieubeleid, het niveau van de doelstellingen en het beschikbaar stellen van tijd en middelen om deze doelstellingen te behalen. Daarom maakt een gesprek met het management altijd deel uit van het toetsingsonderzoek.

Belangrijke gespreksonderwerpen zijn:

- hoe zijn de belangrijke milieuaspecten geselecteerd;
- hoe zijn de doelstellingen tot stand gekomen;
- de invulling en realisatie van het continue verbeteringsproces.

Een relevante vraag kan bijvoorbeeld zijn waarom het bedrijf bepaalde milieuaspecten geen aandacht geeft, terwijl vergelijkbare bedrijven dat wel doen.

b De realisatie van de doelstellingen

Interne audits worden bij elk toetsingsonderzoek bestudeerd. Eerst wordt bepaald of die zodanig zijn uitgevoerd dat de resultaten betrouwbaar zijn. Vervolgens wordt op basis van

de rapportages bepaald of het milieuzorgsysteem werkt en of daarmee de doelstellingen kunnen worden gerealiseerd. Ook bestuderen de auditors in dit kader de correspondentie met de overheid.

c De werking van het milieuzorgsysteem

Het auditteam beoordeelt de werking van het milieuzorgsysteem middels steekproeven voor een aantal belangrijke milieuaspecten. Daarbij spelen een rol;

- de relatie tussen de doelstellingen en de significante milieuaspecten van het bedrijf;
- de manier waarop doelstellingen worden behaald;
- de kwaliteit van het meet- en registratiesysteem (een beoordeling van de wijze van meten, de calibratie van meetapparatuur en de verwerking van de meetresultaten);
- de werking van procedures die moeten leiden tot corrigerende maatregelen;
- de manier waarop afwijkingen aan de overheid worden gemeld en de afhandeling van eventuele reacties.

Bij elk toetsingsonderzoek wordt een aantal milieuaspecten getoetst op de genoemde aandachtspunten. In de loop van de tijd wordt zo voor alle milieuaspecten de werking van het milieuzorgsysteem grondig getoetst. Het gaat dan om bijvoorbeeld:

- opleidings- en trainingsprogramma's;
- procedures bij calamiteiten;
- communicatie over het milieubeleid binnen het bedrijf;
- klachtenprocedures;
- communicatie met derden.

d De implementatie op de werkvloer

Een standaardonderdeel van de procedure is de inspectie van de bedrijfslocatie. Daarbij kunnen de auditors rapportages inzien en bij personeelsleden checken in hoeverre zij bekend zijn met de instructies. De auditor praat daarom met werknemers binnen de verschillende niveaus van het bedrijf, dus ook met werknemers op de werkvloer. Het milieuzorgsysteem moet aantoonbaar zijn geïmplementeerd in de hele organisatie.

8.6 Rapportage door de certificatie-instelling

De CI rapporteert volgens de SCCM-regels in het certificatiesysteem. De onderzoekers rapporteren over de samenstelling van het auditteam, de omvang van het onderzoek en de beoordeelde aspecten en milieueffecten. De rapportage is in de eerste plaats bedoeld voor het bedrijf. Op basis van het rapport kan het milieuzorgsysteem verder verbeterd worden, want ook als het milieuzorgsysteem aan alle eisen voldoet, blijven onderdelen voor verbetering vatbaar.

De Raad voor Accreditatie gebruikt de rapportage om achteraf te kunnen beoordelen op welke informatie de certificatie-instelling zich heeft gebaseerd en in hoeverre het onderzoek aan de eisen heeft voldaan. Het bedrijf kan besluiten het rapport aan derden ter beschikking te stellen; ook dan is het natuurlijk van belang dat het een zo compleet mogelijk beeld geeft.

De certificatie-instelling werkt in opdracht van het te certificeren bedrijf en moet daarom de verkregen informatie vertrouwelijk behandelen. De certificatie-instelling geeft informatie over het bedrijf nooit rechtstreeks door aan derden; wie inzage wil hebben in de auditrapportage moet zich wenden tot het bedrijf.

8.7 De afgifte van het certificaat

Het auditteam brengt advies uit aan de CI over het al dan niet verstrekken van het certificaat. Bij belangrijke onvolkomenheden, krijgt het bedrijf geen certificaat. Het krijgt de kans om de gebreken binnen uiterlijk een half jaar te verhelpen. Over het oplossen van eventuele andere gebreken, maakt de CI vervolgfafspraken: bij een volgend toetsingsonderzoek moeten die gebreken zijn verholpen. Als de belangrijke onvolkomenheden zijn opgelost, volgt een interne besluitvormingsprocedure binnen de certificatie-instelling. Normaliter leidt deze tot het verstrekken van het certificaat.

Als een bedrijf het certificaat krijgt, sluiten de CI en het bedrijf een overeenkomst af. Belangrijke punten daarin zijn:

- Het bedrijf moet de certificatie-instelling informeren over veranderingen in het bedrijf en over het functioneren van het milieuzorgsysteem. Vooral bij signalen dat het milieuzorgsysteem slecht functioneert, moet het bedrijf dat melden. Het kan bijvoorbeeld gaan om brieven van het bevoegd gezag over een gebrekkige naleving van de vergunningvoorschriften.
- De certificatie-instelling heeft het recht op alle momenten een toetsingsonderzoek uit te voeren waarbij de werking van het milieuzorgsysteem bij het bedrijf wordt onderzocht.
- De certificatie-instelling kan het certificaat (tijdelijk) intrekken wanneer het milieuzorgsysteem van het bedrijf niet langer aan de eisen voldoet.
- Het bedrijf krijgt het recht om het certificaat met het logo van de certificatie-instelling te voeren.

8.8 Controleonderzoeken en herbeoordelingen

Een ISO 14001-certificaat wordt voor een periode van drie jaar afgegeven; de certificatie-instelling voert minimaal eens per jaar een controleonderzoek uit. Afhankelijk van de aard van het bedrijf vindt een controlebezoek eventueel twee keer per jaar plaats. Tijdens een controleonderzoek beoordeelt het auditteam de werking

van het milieuzorgsysteem op basis van onder andere interne auditrapporten, interne rapportage en correspondentie met de overheid. Verder toetsen de auditoren steekproefsgewijs de werking van het systeem. En ze bekijken of tijdens het vorige onderzoek voorgestelde verbeteringen inderdaad zijn doorgevoerd.

Elke drie jaar vindt er een herbeoordeling plaats, met een nieuwe beoordeling van het hele milieuzorgsysteem. Na een positieve herbeoordeling krijgt het bedrijf een nieuw certificaat voor drie jaar.

8.9 Schorsing en intrekking van certificaten

De certificatie-instelling heeft bij onvolkomenheden het recht om het ISO 14001 certificaat te schorsen of in te trekken. Aan een intrekking gaat altijd een schorsing vooraf. Het bedrijf krijgt dan een bepaalde periode de tijd om de geconstateerde onvolkomenheden te herstellen.

Wanneer de certificatie-instelling signalen krijgt dat het bedrijf niet langer voldoet aan de eisen, stelt het een onderzoek in. De certificatie-instelling krijgt eventueel signalen via:

- Constatering tijdens een controleonderzoek of herbeoordeling.
- Bij de certificatie-instelling ingediende klachten door derden, bijvoorbeeld wanneer het bedrijf structureel vergunningvoorschriften overtreedt.
- Bij het bedrijf zelf ingediende klachten.

8.10 Samenvatting

Een bedrijf kan worden gecertificeerd volgens ISO 14001 wanneer zij werkt met een compleet milieuzorgsysteem dat functioneert en voldoet aan de eisen uit de ISO 14001-norm. Het bedrijf krijgt een certificaat voor een periode van drie jaar. Voorwaarde daarbij is dat het gedurende die tijd steeds blijft voldoen aan de eisen.

Het onderzoek voor de EMAS-verordening

9.1 Verloop onderzoek

Voor een EMAS-registratie moet een organisatie een milieuzorgsysteem hebben ingevoerd volgens ISO 14001 en een publieksmilieuverslag ('milieuverklaring') opstellen. Een erkend verificateur moet deze beide onderdelen beoordelen. Verscheidene certificatie-instellingen die werken met ISO 14001 hebben ook een erkenning als EMAS-verificateur.

Het milieuzorgsysteem wordt in het kader van de EMAS-verordening hetzelfde beoordeeld als volgens de ISO 14001-norm. Wanneer dus het milieuzorgsysteem is gecertificeerd volgens de ISO 14001-norm, hoeft de verificateur het milieuzorgsysteem niet nog eens te beoordelen.

De milieuverificateur onderzoekt of de milieuverklaring en eventuele overige te valideren milieu-informatie voldoet aan de eisen uit bijlage III van de EMAS-verordening. Hij/zij onderzoekt of de verklaring betrouwbaar, geloofwaardig en juist is. De milieuverklaring moet voor de verschillende onderdelen steeds een getrouw en volledig beeld van de werkelijkheid geven. De milieuverificateur controleert steekproefsgewijs de gegevens uit de milieuverklaring.

Doelstelling van de EMAS-milieuverklaring is om het publiek op een begrijpelijke en betrouwbare manier te informeren over de ontwikkeling van de milieuprestaties. Hiervoor is de bestendigheid van de informatie het belangrijkste. Wanneer de EMAS-verificateur heeft verklaard dat het bedrijf aan alle eisen van de verordening voldoet, kan het bedrijf bij SCCM een registratie als EMAS-deelnemer aanvragen.

Het milieuzorgsysteem wordt in een drie jaarlijkse cyclus beoordeeld. In de praktijk betekent dat dat het bedrijf gemiddeld een keer per jaar wordt bezocht, net als bij de controle-onderzoeken voor ISO 14001. Jaarlijks moet het bedrijf een (bijgewerkt) milieujaarverslag uitbrengen en door de verificateur laten beoordelen. Voor kleine bedrijven is deze frequentie lager, namelijk een keer per drie jaar. Hiervoor moet het bedrijf wel aan een aantal voorwaarden voldoen.

9.2 Samenvatting

Voor een EMAS-registratie moet een bedrijf het een milieuzorgsysteem hebben ingevoerd volgens ISO 14001 en een publieksmilieuverslag ('milieuverklaring') opstellen. Een erkend verificateur moet deze beide onderdelen beoordelen. Verscheidene certificatie-instellingen die werken met ISO 14001 hebben ook een erkenning als EMAS-verificateur.

10

Certificatie in relatie met
overheidsinstrumenten

10.1 Een gecertificeerd milieuzorgsysteem als hulpmiddel

Het is van belang dat de overheden bekend zijn met het begrip certificatie en zich positief opstellen tegenover bedrijven die energie willen steken in het opzetten van een gecontroleerd milieuzorgsysteem. Certificatie van het milieuzorgsysteem is een hulpmiddel en zeker geen vervanging van de gebruikelijke instrumenten van de overheid. Wel zijn er duidelijke relaties tussen het certificatieproces en de overheidsinstrumenten. Sommige bedrijven met een gecertificeerd milieuzorgsysteem hopen op een wijziging van vergunningverlening en handhaving. Andere bedrijven met een gecertificeerd milieuzorgsysteem hebben hier geen behoefte aan.

10.2 Het milieuzorgsysteem en de naleving van wetten en regels

Een belangrijke vraag tijdens het certificatieproces is of het bedrijf doelen heeft gesteld voor terugdringing of beheersing van de geïnventariseerde milieubelasting. Die doelen moeten minimaal het niveau hebben van de vergunningvoorschriften en eventuele andere wet- en regelgeving. Het bedrijf moet de andere onderdelen van het milieuzorgsysteem zo invullen dat de doelstellingen ook kunnen worden gerealiseerd.

Een bedrijf moet oorzaken van eventuele afwijkingen van vergunningvoorschriften onderzoeken en bijsturen. Dit moet goed worden gedocumenteerd en gecommuniceerd naar de overheid. De certificatie-instelling controleert de naleving van afspraken over communicatie en toetst steekproefsgewijs de naleving van milieuvoorschriften. Zo wordt beoordeeld of het systeem inderdaad werkt. Het verloop van dit proces is essentieel voor het al dan niet verstrekken van het ISO 14001 certificaat.

10.3 De verschillende rollen van overheid en certificatie-instelling

Overheid en certificatie-instellingen hebben verschillende verantwoordelijkheden. De overheid blijft verantwoordelijk voor de vergunningverlening en de handhaving. Zij bepaalt of er aanleiding is voor een wijziging in de vergunningverlening en handhaving na certificering van een milieuzorgsysteem. De overheid is dat niet verplicht.

Ook is de overheid in eerste plaats verantwoordelijk voor de vaststelling van bijvoorbeeld emissies in de milieuvergunning of het bedrijfsmilieuplan. Voorschriften die zijn vastgelegd in de vergunningen, of afspraken die zijn gemaakt binnen het doelgroepbeleid, zijn louter leidraad voor de milieudoelstellingen in het milieuzorgsysteem.

Het milieuzorgsysteem behelst onder meer een adequaat meet- en registratiesysteem dat afwijkingen constateert. Afwijkingen moeten adequaat worden gecorrigeerd en

gecommuniceerd met de overheid. Maar ook hier geldt weer: wanneer er overschrijdingen zijn, is de overheid verantwoordelijk voor te maken afspraken over de omgangswijze daarmee.

Kortom: certificatie-instellingen beoordelen primair de werking van het milieuzorgsysteem. Uiteraard bestaat er wel een nauw verband tussen het naleven van vergunningvoorschriften en het milieuzorgsysteem. Want als een bedrijf niet voldoet aan de voorschriften is dat mogelijk een signaal dat het milieuzorgsysteem niet werkt.

10.4 De relatie met het bedrijfsmilieuplan

Het bedrijfsmilieuplan (BMP) speelt een belangrijke rol in de invulling van het concept van continue verbetering. In het BMP worden, in overleg met het bevoegd gezag, doelstellingen voor vier jaar vastgelegd. Een BMP wordt vaak opgesteld in het kader van een convenant uit het doelgroepbeleid. Het ISO 14001-certificatiesysteem van SCCM stimuleert bedrijven die niet vallen onder een convenant om een document als het BMP op te stellen. Het BMP geeft het continue verbeteringsproces namelijk handen en voeten.

Een BMP van een bedrijf wordt beschouwd als uitgangspunt voor het milieubeleid en de milieudoelstellingen van het bedrijf. De certificatie-instelling beoordeelt dan ook of de afspraken uit het BMP in het milieuzorgsysteem zijn verwerkt en worden nagekomen.

10.5 De relatie met de vergunning op hoofdzaken

Een bedrijf met een gecertificeerd milieuzorgsysteem komt eventueel in aanmerking voor een vergunning op hoofdzaken (voor een vergunning op maat is geen certificaat vereist). Een vergunning op hoofdzaken is meer gericht op doelen dan op middelen. De wijze waarop de koppeling van milieuzorgsysteem en vergunningverlening wordt vormgegeven, is voorlopig nog in ontwikkeling. Het Ministerie van VROM en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat hebben in 1999 de 'Wegwijzer vergunning op hoofdzaken en de vergunning op maat' uitgebracht. In de Wet milieubeheer wordt de juridische basis gelegd voor de vergunning op hoofdzaken en de vergunning op maat.

Lid Centraal College van Deskundigen is kritisch
bepleiter van gecertificeerde milieuzorg

*'We moeten met zijn allen alert
blijven'*

Hylke Jonker brengt kritische noten in als lid van het Centraal College van Deskundigen van SCCM. En enthousiast informeert hij andere overheden die weinig bekend zijn met gecertificeerde milieuzorg. Een kritische bepleiter van gecertificeerde milieuzorg licht toe.

Hylke Jonker, coördinator milieuhandhaving chemie/industrie provincie Zeeland, ziet hoe gecertificeerde milieuzorg past binnen andere beleidsontwikkelingen. Hij noemt de plannen voor emissiehandel. „Door het meet- en registratiesysteem kan een bedrijf precies zijn emissies vastleggen. De certificeerder controleert de geproduceerde getallen. De overheid checkt nog eens en die dubbele controle moet ook. Bij emissiehandel hebben bedrijven immers grote financiële belangen. ”

Het gecertificeerde milieuzorgsysteem verhoudt zich volgens Jonker ook tot een andere trend: de toegenomen aandacht voor veiligheid. Veiligheid is belangrijker sinds de rampen in Enschede en Volendam en milieu en veiligheid gaan vaak samen. „Milieuzorgsystemen worden meer en meer geïntegreerd in het OHSAS-veiligheidssysteem en het Besluit risico zware ongevallen (BRZO). SCCM zou kunnen werken aan een betere afstemming.” Want, zo constateert hij, er is weliswaar een overlap tussen de systemen, maar een sterk verschil in de terminologie.

Jonker zit in het Centraal College van Deskundigen (CCvD) van SCCM en vindt het positief dat alle partijen, zowel overheid, bedrijfsleven en derden, daarin een plek hebben. Hij spuit er diverse van zijn kritische overwegingen. Zo zou hij bijvoorbeeld liever zien dat bedrijven zich eerst moeten bewijzen voordat ze het ISO 14001-certificaat ontvangen. „Het kost een paar jaar voordat een milieuzorgsysteem echt voldragen is. De instandhouding van een goed zorgsysteem is dan de volgende opdracht”, licht hij toe. Toch begrijpt hij ook waarom het ISO 14001-certificaat direct wordt verleend aan bedrijven die voldoen aan de voorwaarden: het geeft stimulans.

Tijdens overleg met certificatie-instellingen hamert het CCvD-lid op het belang van goede communicatie tussen de certificatie-instelling (CI) en de overheid. „Bij

twijfel over overtredingen zou een CI meer contact moeten zoeken. Ook moeten CI's bedrijven beter stimuleren om de aankondigingsbrief te versturen. Daarmee wordt de overheid geattendeerd op een aankomende audit en kan ze de knelpunten bij een bedrijf schetsen. Dat is zinvol, want een certificeerder die voor het eerst bij een bedrijf komt, kent die knelpunten niet." Volgens Jonker worden die aankondigingsbrieven soms toch niet verstuurd en daarover discussieert hij regelmatig.

Ook als provincied medewerker benadert Jonker certificatie-instellingen kritisch. Namens de provincie diende hij ooit een klacht in bij een certificeerder, omdat hij vond dat onterecht een certificaat was verleend. De certificatie-instelling pakte dat volgens hem serieus op. „Zo moet het ook, we moeten met zijn allen heel alert blijven. Ook de Raad voor Accreditatie, de RvA. Wat mij betreft worden SCCM en de RvA opener in de bekendmaking van intrekkingen van certificaten bij bedrijven die onvoldoende invulling geven aan het milieuzorgsysteem.”

SCCM doet er in ieder geval alles aan om certificeerders scherp te houden. Jaarlijks organiseert de stichting bijeenkomsten met CI's waarbij casussen worden voorgelegd. Koren op de molen van Jonker: „Zo zorgt SCCM dat de interpretatie van de ISO 14001-norm gelijk blijft. En ook de verslagen van die bijeenkomsten zijn nuttig: handhavers krijgen daarmee beter inzicht in de werkwijze van CI's.”

Enthousiast verspreidt de coördinator milieuhandhaving de verslagen onder andere provincies. „Ik probeer mijn collega's bekender te maken met het certificatiesysteem en de voordelen van een gecertificeerd milieuzorgsysteem. Want ook al zijn er kanttekeningen, het ISO 14001-certificaat biedt diverse voordelen.”

Jonker noemt de plaats binnen andere ontwikkelingen, zoals de emissiehandel. Maar ook zijn ervaringen binnen de provincie. „De overheid en het bedrijf met het ISO 14001-certificaat kunnen gelijkwaardiger overleggen. Bovendien kun je als overheid beter inspelen op problemen, omdat het bedrijf opener en beter moet communiceren.” In Zeeland resulteert dat soms in een vergunning op maat, met verwijzingen naar documenten uit het milieuzorgsysteem.

Hylke Jonker, coördinator milieuhandhaving chemie/industrie provincie Zeeland en lid van het Centraal College van Deskundigen van

SCCM

10.6 De betrokkenheid van de overheid bij het certificatieproces

a Stempel op de spelregels

De overheid is vertegenwoordigd in het bestuur en in het Centraal College van Deskundigen van SCCM, en kan zo direct invloed uitoefenen op de spelregels zoals die zijn vastgelegd in het ISO 14001-certificatiesysteem.

De ervaringen uit de praktijk zijn van groot belang voor het verder verbeteren van de spelregels. De ervaringen die de overheden in de praktijk opdoen met gecertificeerde milieuzorgsystemen kunnen dan ook worden teruggekoppeld naar SCCM. Voorbeelden en suggesties voor veranderingen kunnen aan de secretaris van het CCvD worden doorgegeven of aan een van de vertegenwoordigers in het CCvD.

b Observeren audits

Certificatie-instellingen moeten bedrijven stimuleren om vooraf het certificatieonderzoek aan te kondigen bij de overheid. Daardoor kan de overheid wijzen op aandachtspunten voor het milieuzorgsysteem. Ook kan een bedrijf de betrokken overheid uitnodigen om het certificatieonderzoek geheel of gedeeltelijk bij te wonen.

Indien een bedrijf geregistreerd wil worden als EMAS-deelnemer, neemt SCCM vooraf een toets: SCCM brengt de betrokken overheden schriftelijk op de hoogte van het voornemen tot registratie en vraagt of er aanleidingen zijn om de EMAS-registratie te weigeren. Het gaat dan vooral om structurele en/of ernstige overtredingen van milieuvoorschriften.

c Klachtenprocedure

In het kader van het certificatieproces kunnen overheden (net als andere derden) klachten indienen over het functioneren van het milieuzorgsysteem en de wijze van certificatie. In paragraaf 11.1d staat meer over de klachtenprocedures.

10.7 Samenvatting

Certificatie van het milieuzorgsysteem is een hulpmiddel en zeker geen vervanging van de gebruikelijke instrumenten van de overheid. Wel zijn er duidelijke relaties tussen het certificatieproces en de overheidsinstrumenten. Ook wordt de overheid op diverse manieren betrokken bij het certificatieproces.

De borging van de kwaliteit van het ISO 14001-certificaat

11.1 Instrumenten voor de borging van kwaliteit

SCCM heeft meerdere instrumenten om de kwaliteit van het certificaat te waarborgen:

- a verbeteren inhoud ISO 14001-certificatiesysteem;
- b overleg met certificatie-instellingen;
- c auditordagen;
- d klachtenprocedures;
- e onderzoek;
- f aankondigingsbrief overheid;
- g bijwonen audits door leden CCvD;
- h registratie tijdsbesteding;
- i toezicht door de Raad van Accreditatie;

a Verbeteren inhoud ISO 14001-certificatiesysteem

SCCM verbetert de richtlijnen en interpretaties opgenomen in het ISO 14001-certificatiesysteem (en EMAS-verificatiesysteem) doorlopend. Het CCvD, met daarin alle betrokken partijen, komt hiervoor minimaal driemaal per jaar bij elkaar en adviseert SCCM over wijzigingen van spelregels. Regelmatig worden de richtlijnen in het certificatiesysteem daadwerkelijk aangepast. Die aanpassingen worden ook op internet gepubliceerd.

b Kwaliteit door overleg met certificatie-instellingen

Drie keer per jaar is er een inhoudelijk overleg met vertegenwoordigers van certificatie-instellingen. Gesproken wordt over de praktijkervaringen met de toepassing van het ISO 14001-certificatie- en het EMAS-verificatiesysteem. Bij dit overleg is ook altijd een aantal leden van het CCvD aanwezig. De bespreking van de praktijkervaringen is aanleiding voor aanvullingen in de interpretaties of richtlijnen voor de werkwijze. Wanneer het CCvD het initiatief neemt tot wijzigen van het certificatie- en/of verificatiesysteem worden deze ook eerst voor commentaar aan het overleg van certificatie-instellingen voorgelegd.

c Kwaliteit door auditordagen

Jaarlijks organiseert SCCM een trainingsdag voor milieuauditors die werkzaam zijn bij een van de aangesloten certificatie-instellingen. Tijdens de training worden praktijksituaties (casussen) besproken. Het doel ervan is om de bekendheid met de interpretaties en richtlijnen van SCCM te vergroten en de wijze van toepassing te harmoniseren. Bij bespreking van praktijksituaties kan blijken dat er grote verschillen in benadering zijn. Dat kan voor het CCvD aanleiding zijn om op deze punten de

interpretaties of richtlijnen te verbeteren. Verslagen van deze trainingen zijn te downloaden via de site van SCCM.

d Officiële klachtenprocedures

Bij de verschillende betrokken partijen (de gecertificeerde bedrijven, de certificatie-instellingen, SCCM en de Raad voor Accreditatie) kunnen klachten worden ingediend; daarvoor bestaan officieel vastgestelde procedures.

Het milieuzorgsysteem van elk bedrijf moet voorzien in een klachtenprocedure. Klachten over het functioneren van het bedrijf (bijvoorbeeld bij hinder door milieueffecten van het bedrijf) worden bij het bedrijf ingediend. De certificatie-instelling beoordeelt of de klachten adequaat worden afgehandeld.

Klachten van bedrijven over het functioneren van hun eigen CI worden bij de betreffende CI ingediend. Elke CI is verplicht een klachtenprocedure te hebben. Ook de RvA heeft een procedure voor de behandeling van klachten. Wanneer bijvoorbeeld iemand vindt dat de certificatie-instelling ten onrechte een erkenning van de RvA kreeg, kan hij daarvan gebruikmaken.

Klachten van derden kunnen zowel bij SCCM als bij de CI's worden ingediend. Indien klachten bij SCCM worden ingediend fungeert SCCM als 'doorgeefluik'. De afhandeling van de klacht blijft de verantwoordelijkheid van de CI, SCCM volgt de afhandeling.

e Onderzoek

Periodiek doet SCCM onderzoek naar de waardering van ISO 14001-certificatie onder overheden en gecertificeerde bedrijven. Overheden verantwoordelijk voor vergunningverlening en handhaving (gemeenten en provincies) ontvangen periodiek een overzicht van de ISO 14001 gecertificeerde bedrijven in hun werkgebied. Per bedrijf wordt gevraagd of het milieuzorgsysteem volgens de overheid goed functioneert. Op deze manier verwerft SCCM inzicht in de kwaliteit en de zwakke punten van de gecertificeerde milieuzorgsystemen. Aan gecertificeerde bedrijven wordt gevraagd om de toegevoegde waarde van het milieuzorgsysteem, de kwaliteit en toegevoegde waarde van het certificatieproces en het gebruik van het ISO 14001-certificaat in de relatie met de overheid en andere partijen. De resultaten van de onderzoeken geven weer voeding aan de verbetering van het certificatiesysteem.

f **Aankondigingsbrief overheid**

SCCM en de aangesloten certificatie-instellingen stimuleren bedrijven om de vergunningverlenende overheden schriftelijk op de hoogte te stellen van het voornemen van certificatie. SCCM heeft daarvoor een voorbeeldbrief opgesteld. In deze brief wordt de betrokken overheid gevraagd of er punten zijn die tijdens het onderzoek van de certificerende instelling extra aandacht behoeven. De brief stimuleert de communicatie tussen bedrijf en overheid. Regelmatig nodigen bedrijven vertegenwoordigers van de overheid uit om het certificatieonderzoek te observeren. De overheden kunnen het hierdoor verkregen inzicht gebruiken: bij tekortkomingen kunnen ze gebruikmaken van de klachtenprocedures van SCCM. (Zie ook paragraaf 10.6c)

g **Bijwonen van audits door leden van het CCvD**

Elk lid van het CCvD observeert jaarlijks een audit door een van de aangesloten certificatie-instellingen. Op deze manier zien de leden hoe de certificatie-instellingen de richtlijnen van SCCM in de praktijk toepassen en bemerken ze eventuele verschillen tussen de certificatie-instellingen. Het observeren van audits is regelmatig aanleiding voor verbeteringen van de richtlijnen.

h **Registratie tijdsbesteding**

De hoeveelheid tijd die een auditteam aan certificatie besteedt, is mede bepalend voor de kwaliteit van het ISO 14001-certificaat. Het aantal geoffreerde auditdagen speelt een belangrijke rol in de concurrentie tussen de certificatie-instellingen. De certificatie-instellingen moeten SCCM jaarlijks een overzicht geven van de tijdsbesteding om te voorkomen dat de kwaliteit van het certificatieproces hieronder lijdt. Deze wordt door SCCM geanalyseerd. Wanneer er belangrijke afwijkingen zijn ten opzichte van de richtlijn voor tijdsbesteding wordt de Raad voor Accreditatie (RvA) gevraagd een onderzoek in te stellen.

i **Toezicht door de Raad voor Accreditatie**

Wanneer de RvA onvolkomenheden constateert, moet de betreffende certificatie-instelling die wegnemen. Bij blijvende ontevredenheid kan de RvA een erkenning intrekken. De RvA rapporteert SCCM de resultaten van de onderzoeken die bij de certificatie-instellingen worden verricht. Deze resultaten kunnen aanleiding zijn voor SCCM om de spelregels in het certificatiesysteem aan te passen. Bij signalen dat een certificatie-instelling niet voldoet aan de eisen, heeft SCCM het recht om de RvA een nader onderzoek te laten instellen. In het ergste geval verliest een CI zijn accreditatie.

Ed Prins benadert certificering van twee kanten. Als milieumanager bij de provincie Noord-Holland en als bestuurslid van SCCM. 'De waarde van gecertificeerde milieuzorgsystemen staat of valt met de kwaliteit van audits.'

„De meerwaarde van gecertificeerde milieuzorgsystemen? Vooral de continue verbetering, het hart van het milieuzorgsysteem." Prins, hoofd bureau Industrie van de provincie Noord-Holland, aarzelt geen moment na deze eerste vraag. „Als overheid kun je in vergunningen en regels alleen minimale milieuverplichtingen voor bedrijven vastleggen, niet het verbeteringsaspect." En bedrijven met het ISO 14001-certificaat zijn volgens hem ambitieus op dit vlak. „Ze verbeteren bijvoorbeeld technieken of doen een appèl op creativiteit van hun medewerkers."

De milieumanager schudt nog een pluspunt van met ISO 14001 bekroonde systemen uit zijn mouw. „Een bedrijf met een milieuzorgsysteem biedt geordende, goed onderbouwde informatie over milieuprocessen op alle niveaus in de lijn. Dat vergemakkelijkt de communicatie. Met de overheid, maar ook voor benchmarking."

Toch moeten handhaving en audits altijd naast elkaar blijven bestaan volgens Prins. Elkaar aanvullen. „Want ondanks certificatie kunnen bedrijven de mist ingaan. Zo maakte ik bijvoorbeeld mee dat de vloeren bij een bedrijf met een ISO 14001-certificaat niet vloestofdicht waren. Maar er zijn ook omgekeerde voorbeelden. Sommige bedrijven leven regels beter na sinds certificering en leveren betere milieuprestaties."

Instellingen als SCCM mogen volgens Prins nooit achteruit leunen. De kwaliteit van de certificatie volgens ISO 14001 is momenteel goed, stelt hij. Dat moet zo blijven. Alleen dan

houdt certificering haar toegevoegde waarde voor zowel bedrijven als overheid. De kwaliteit is het startpunt van een mechanisme, legt Prins uit. „Bedrijven willen aan het certificaat, omdat het imago goed is. Ze spannen zich vervolgens in omdat ze èn hun milieupformance goed in de vingers willen krijgen èn omdat ze het vertrouwen van de overheid willen winnen. De overheid op haar beurt houdt vertrouwen in gecertificeerde milieuzorgsystemen, omdat bedrijven de invulling serieus aanpakken.”

Wat houdt de kwaliteit van certificeringsproces zo goed, volgens Prins? Hij put voor zijn antwoord uit zijn ervaringen als bestuurslid bij SCCM: „Met name omdat de tijdsbesteding is vastgelegd in het certificatiesysteem. Audits kunnen niet worden afgeraffeld of ingekort onder druk van het bedrijf.” Ook juicht hij toe dat het certificatiesysteem up to date blijft. Het wordt steeds aangepast aan de laatste ervaringen. Prins: „En signalen uit het veld worden via het Centraal College van Deskundigen overgebracht en door SCCM meegenomen.”

Provincie Noord-Holland verleende aan meerdere grote bedrijven met gecertificeerde milieuzorg milieuvergunningen 'op hoofdzaken' . „Dat zijn vergunningen met voorschriften voor doelen en niet voor middelen. Een bedrijf kiest zelf hoe hij zijn doelen haalt. Dat vertrouwen heeft het bedrijf en ook de certificatie-instelling 'verdiend' door nauwgezet handelen.”

Milieumanager hamert op belang
goed certificatiesysteem

'Kwaliteit van audits vormt de spil'

11.2 Samenvatting

Er zijn procedures nodig, zodat de kwaliteit van het gecertificeerde milieuzorgsysteem aansluit bij de verwachtingen van alle betrokken belanghebbenden. SCCM ontwikkelde meerdere instrumenten om de kwaliteit van het certificaat te waarborgen. Op een rij: door input van het CCvD worden de richtlijnen steeds beter; er is overleg met certificatie-instellingen; er zijn klachtenprocedures; er wordt onderzoek gedaan; de overheid wordt bij certificatie betrokken. Tevens bewaakt SCCM de tijdsbesteding door CI's. En zijn er twijfels over de juistheid van certificatie? Dan kan de Raad van Accreditatie worden ingeschakeld. In het ergste geval verliest een CI zijn accreditatie (en het gecertificeerde bedrijf zijn certificaat).

ISO 14001 tot in detail

De eisen in de ISO 14001 zijn gerubriceerd in vijf onderdelen, zoals ook aangegeven in paragraaf 2.3, namelijk:

- a milieubeleid;
- b planning;
- c implementatie en uitvoering;
- d controle en corrigerende maatregelen;
- e beoordeling door de directie.

Daarmee wordt aangesloten bij de uit de managementsystematiek bekende Deming-cirkel: plan-do-check-act. Hieronder een uitsplitsing:

a ISO 14001: onderdeel milieubeleid

Het bedrijf legt hierin de algemene uitgangspunten voor het milieubeleid vast. Het bedrijf moet zich committeren aan drie basisverplichtingen:

- voldoen aan relevante wet- en regelgeving;
- streven naar continue verbetering van de milieuprestaties;
- streven naar preventie van milieubelasting.

Veel bedrijven hebben het milieubeleid vastgelegd in een zogenaamde milieubeleidsverklaring.

b ISO 14001: onderdeel planning

De beleidsuitgangspunten moeten worden vertaald in concrete doelstellingen en milieuzorgprogramma's die zijn gericht op verbetering van de milieuprestaties en in de beheersing van de milieukritische activiteiten. Daarvoor is het essentieel dat alle milieuaspecten (alle interacties tussen bedrijf en milieu) worden geïnventariseerd. Het betreft emissies naar de omgeving, maar ook productgerelateerde milieuzaken en milieueffecten die optreden bij leveranciers en onderaannemers. Het bedrijf bepaalt aan de hand van de zwaarte van de (mogelijke) milieueffecten, welke milieuaspecten belangrijk zijn. De bepaling van de zwaarte van de (mogelijke) milieueffecten hangt samen met de wet- en regelgeving. De eisen uit wet- en regelgeving vormen het minimumniveau voor de geformuleerde doelstellingen. Ook een eventueel aanwezig bedrijfsmilieuplan moet in de planning zijn verwerkt.

c ISO 14001: onderdeel implementatie en uitvoering

Allerlei organisatorische maatregelen zijn nodig voor de realisatie van de doel- en taakstellingen en het milieuzorgprogramma. Bijvoorbeeld het vastleggen van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Maar ook procedures en werkinstructies voor werkzaamheden en activiteiten die samenhangen met de belangrijke milieuaspecten. Verder krijgen de opleiding van personeel, in- en externe communicatie en het beheer

van de informatie en documenten aandacht. Een bedrijf dient zich daarnaast voor te bereiden op mogelijke noodsituaties.

d ISO 14001: onderdeel controle en corrigerende maatregelen

Het bedrijf moet zichzelf controleren door meting en monitoring van de milieukritische activiteiten en het uitvoeren van milieuzorgsysteemaudits. Tijdens de milieuzorgsysteemaudits wordt de goede werking en samenhang van het systeem als geheel geanalyseerd. Een belangrijk criterium daarbij is of de in het milieuzorgsysteem geformuleerde doelstellingen kunnen worden gerealiseerd. Corrigerende en preventieve maatregelen moeten volgen op geconstateerde afwijkingen.

e ISO 14001: onderdeel beoordeling door de directie

De directie moet de werking van het milieuzorgsysteem periodiek beoordelen en zich daarbij afvragen of de doelstellingen niet moeten worden bijgesteld. Dit bijvoorbeeld in het licht van het streven naar continue verbetering dat is vastgelegd in het milieubeleid. De beheers- en verbetercyclus begint wederom met het opnieuw vaststellen van beleid en doelstellingen.

Bij SCCM zijn de volgende publicaties verkrijgbaar:

- Certificatiesysteem milieuzorgsystemen volgens ISO 14001.
- Verificatiesysteem in het kader van de EMAS-verordening.
- Tekst EMAS-verordening.
- Overzicht certificatie-instellingen met erkenning voor ISO 14001 en EMAS.
- Overzicht van leden bestuur en Centraal College van Deskundigen van SCCM.
- Overzicht geregistreerde bedrijven met ISO 14001-certificaat in Nederland.
- Overzicht EMAS-geregistreerde bedrijven in Nederland.
- Rapportage 'Waardering ISO 14001-certificatie door overheden'.
- Rapportage 'Waardering ISO 14001-certificatie door gecertificeerde organisaties'.
- Verslagen auditordagen.
- Folder 'ISO 14001-certificatie: Essentie en voordelen'.

Voor aanvragen of vragen kunt u bellen: (070) 362 39 81.

Ook kunt u informatie vinden en downloaden via onze website: www.sccm.nl

Redactie:

Yvon van der Voort, Frans Stuyt, Andrea van Dael

Interviews:

Andrea van Dael

Fotografie:

Verbeeld!

Ontwerp:

Nicolette Ververs-Dikkema,
Canter Cremers bureau voor beeld en tekst

Druk:

Opmeer Drukkerij BV